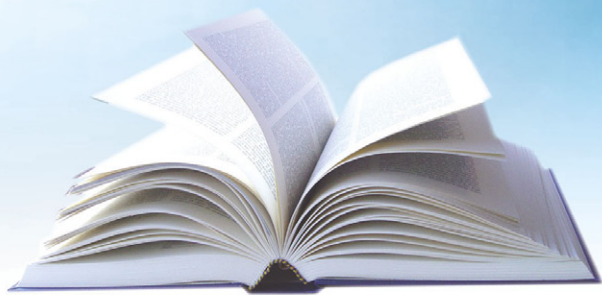

Silvano Fausti

1

Nad evangeliem podle Lukáše

Porozumět Božímu slovu

e-knihy

Děkujeme Vám za nákup této e-knihy. Jsme rádi, že můžeme touto cestou přinášet dobré zprávy do světa digitálních médií.

Jestliže se Vám podařilo dokument stáhnout z nějakého webu bez placení, tak si jej, prosím, pořídte ještě jednou, férově, na našich webových stránkách <http://www.paulinky.cz/obchod/E-knihy/>. Může se Vám zdát, že je to zbytečné a že chceme na e-knihách vydělávat. I vydání e-knihy nás něco stojí, zejm. autorská práva, překlad a redakční práci. Vaše platby nám tak umožňují vydávání dalších elektronických titulů.

Nakladatelství Paulínky

www.paulinky.cz

Silvano Fausti

Nad evangeliem podle Lukáše

Porozumět Božímu slovu

První díl

© 1994 Centro Editoriale Dehoniano, Bologna -10^a ristampa novembre 2006
Czech edition arranged through the mediation of Eulama Literary Agency

© Nakladatelství PAULÍNKY, 2011
Petrská 9, 110 00 PRAHA 1
Tel.: 222 311 206
E-mail: paulinky@paulinky.cz www.paulinky.cz

ISBN 978-80-7450-025-1 (Tištěná kniha)

ISBN 978-80-7450-318-4 (PDF)

ISBN 978-80-7450-319-1 (ePub)

ISBN 978-80-7450-320-7 (Mobipocket)

OBSAH

Předmluva ke 4. vydání	14
Úvod.....	17
Metoda, jak se modlit nad textem.....	24
1. Aby ses mohl přesvědčit o spolehlivosti té nauky, v které jsi byl vyučen	
Lk 1,1-4	27
2. Ohlášení narození Jana Křtitele: „Má slova se naplní ve svůj čas“	
Lk 1,5-25	39
3. „Ať se mi stane podle tvého slova“	
Lk 1,26-38	55
4. „Blahoslavená, která jsi uvěřila“	
Lk 1,39-45	67

5. Velebí má duše Hospodina	
Lk 1,46-56.....	75
6. Jeho jméno je Jan	
Lk 1,57-66.....	83
7. Pochválen buď Hospodin...	
Lk 1,67-80.....	91
8. Naplnil se jí čas	
Lk 2,1-7	103
9. Dnes se vám narodil Spasitel	
Lk 2,8-20.....	112
10. Nyní můžeš, Pane propustit...	
Lk 2,21-38.....	122
11. Musím být v tom, co je mého Otce	
Lk 2,39-52.....	131
12. Co máme dělat?	
Lk 3,1-20.....	141
13. Ty jsi můj milovaný Syn	
Lk 3,21-38.....	157

14. Byl pokoušen: „Jsi-li syn Boží“	
Lk 4,1-13.....	165
15. Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli	
Lk 4,14-30.....	178
16. V jeho slově byla moc	
Lk 4,31-32.....	187
17. Ježíš mu přísně rozkázal: „Mlč a vyjdi z něho!“	
Lk 4,33-37.....	193
18. Obsluhovala je	
Lk 4,38-39.....	202
19. Musím hlásat radostnou zvěst	
Lk 4,40-44.....	207
20. Nechali všeho a šli za ním	
Lk 5,1-11.....	214
21. Pane, chceš-li, můžeš mě očistit!	
Lk 5,12-16.....	224
22. Člověče, odpouštějí se ti hříchy!	
Lk 5,17-26.....	233

23. Nepřišel jsem povolat k obrácení spravedlivé, ale hříšníky	
Lk 5,27-32	247
24. Tvoji učedníci jedí a pijí	
Lk 5,33-39	257
25. Syn člověka je pánem nad sobotou	
Lk 6,1-5	267
26. Vztáhni tu ruku! A ruka byla zase v pořádku	
Lk 6,6-11	274
27. Vyvolil z nich dvanáct, sestoupil s nimi s hory a zastavil se na rovině	
Lk 6,12-19	282
28. Blahoslavení, vy... běda vám!	
Lk 6,20-26	291
29. Milujte své nepřátele	
Lk 6,27-31	304
30. Budete syny Nejvyššího	
Lk 6,32-35	315
31. Buďte milosrdní	
Lk 6,36-38	323

32. Není žák nad učitele	
Lk 6,39-42.....	333
33. Každý strom se pozná po vlastním ovoci	
Lk 6,43-45.....	342
34. Každý kdo moje slova slyší a podle nich jedná	
Lk 6,46-49.....	348
35. Ale řekni slovo, a můj služebník bude uzdraven	
Lk 7,1-10.....	357
36. Mládenče, pravím ti, vstaň!	
Lk 7,11-17.....	367
37. Ty jsi ten, který má přijít, anebo máme čekat jiného?	
Lk 7,18-23.....	377
38. A přece moudrost bude uznána za správnou ode všech rozumných lidí	
Lk 7,24-35.....	388
39. Jeden věřitel měl dva dlužníky	
Lk 7,36-50.....	396
40. Bylo s ním Dvanáct a některé ženy	
Lk 8,1-3.....	410

41. Přineslo stonásobný užitek	
Lk 8,4-8	418
42. Vám je dáno znát tajemství Božího království	
Lk 8,9-10	427
43. Semeno je slovo Boží	
Lk 8,11-15	432
44. Dávejte tedy pozor, ať dobře posloucháte!	
Lk 8,16-18	439
45. Moje matka a moji bratři	
Lk 8,19-21	446
46. Kdo to asi je?	
Lk 8,22-25	454
47. A ti ho prosili, aby jim nenařizoval odejít do propasti	
Lk 8,26-39	464
48. Kdo se mě to dotkl?	
Lk 8,40-56	474
49. Poslal je hlásat Boží království a uzdravovat nemocné	
Lk 9,1-6	487

50. Kdo je to?	
Lk 9,7-9	500
51. Vzal těch pět chlebů, lámal...	
Lk 9,10-17	509
52. Boží Mesiáš ... Syn člověka	
Lk 9,18-22	524
53. Kdo chce jít za mnou...	
Lk 9,23-27	534
54. To je můj Syn, toho poslouchejte	
Lk 9,28-36	546
55. Poprosil jsem tvé učedníky, aby ho vyhnali, ale nemohli	
Lk 9,37-43a	561
56. Vy si dobře povšimněte těchto mých slov	
Lk 9,43b-45	572
57. Začali uvažovat	
Lk 9,46-48	583
58. Kdo není proti vám, je s vámi	
Lk 9,49-50	595

59. Pevně se rozhodl jít do Jeruzaléma	
Lk 9,51-56.....	607
60. Způsobilý pro Boží království	
Lk 9,57-62.....	617
61. Posílám vás	
Lk 10,1-16.....	629
62. Spíše se radujte, že vaše jména jsou zapsána v nebi	
Lk 10,17-20.....	651
63. Ano, Otče	
Lk 10,21-22.....	661
64. Blahoslavené oči, které vidí, co vy vidíte!	
Lk 10,23-24.....	676
65. Miluj	
Lk 10,25-28.....	683
66. A kdo je můj bližní?	
Lk 10,29-37.....	693
67. Posadila se Pánu k nohám a poslouchala jeho řeč	
Lk 10,38-42.....	710

68. Otče	
Lk 11,1-4.....	722
69. Pro jeho neodbytnost mu dá všechno, co potřebuje	
Lk 11,5-8.....	737
70. Nebeský Otec dá Ducha svatého těm, kdo ho prosí	
Lk 11,9-13.....	745
71. Přišlo k vám Boží království	
Lk 11,14-26.....	754
72. Blahoslavení ti, kdo slyší Boží slovo a zachovávají ho	
Lk 11,27-28.....	764
73. Znamení Jonášovo	
Lk 11,29-32.....	769
74. Hleď tedy, ať to světlo, které je v tobě, není temnotou	
Lk 11,33-36.....	776
75. Běda vám! Toto pokolení stihne pomsta	
Lk 11,37-54.....	784
Použité české překlady	796

PŘEDMLUVA KE 4. VYDÁNÍ

Tato kniha vznikla v jezuitské komunitě, která žije na jedné usedlosti na předměstí Milána (Villapizzone) a věnuje se službě Slova ve spolupráci s širším společenstvím rodin otevřených problémům lidí na okraji společnosti. Je plodem vykládání evangelia pro prosté lidi, kteří touží poznávat a milovat Pána.

Je to četba, která usiluje ve vztahu k textu o prostotu, která nebude předstíraná nebo umělá: je to láskyplné pročítání, kterému jde o poznání skrze pozornou a uctivou nenucenost.

Každé Pánovo slovo je tajemství. Je jako okno, z kterého on sám vyhlašuje, jak vášnivě tě miluje. A když už si myslíš, že jsi pochopil jeho smysl, poznal jsi zatím jen to okno. Chceš-li pochopit, co ti opravdu říká, musíš si kleknout a v klanění čekat. A každé jeho slovo je touha tě obdarovat.

Předpokládaným adresátem tohoto daru je čtenář. Ten je osobně zván, aby o něm uvažoval, toužil po něm, chtěl ho a prosil o něj, aby ho mohl dostat.

Zamýšlel jsem toto dílo, které nejprve vyšlo anonymně ve dvou svazcích, předložit nyní v novém vydání s přepracovanou zejména první částí a celé redakčně upravené a z praktických důvodů uspořádané v jednom svazku.

K původnímu uspořádání předchozího komentáře jsem přidal nezbytné poznámky k rozjímání o textu.

Proto je nyní každá kapitola rozdělena do čtyř částí.

Evangelní *text*, který nám sděluje, o čem máme uvažovat, je na začátku, mimo uvedené rozdělení. Není to hotový překlad, ale kalk z originálního textu.¹ I když se někdy jeví poněkud drsný, jeho výhodou je, že nám může dát ochutnat originál, i když si dáváme půst od řečtiny. Místy nechá problesknout epickou velkolepost, která je příznačná pro lidové vyprávění, ojediněle i poetickou působivost. Místo „čtení“ je lépe si ho „říkat“. Nevznikl vlastně jako psaný text, ale jako napsané vyprávění.

Následují čtyři části, které mají napomoci souhrnnému a analytickému pochopení každého úryvku a uvést jím živou modlitbu a následnou reflexi.

1. *Poselství v kontextu* pojednává souhrnně o skutečnosti, kterou se zabývá text z hlediska bezprostředního a širšího kontextu, jak v rámci Lukášova díla, tak se stálým zřetelem na odvolávky a narážky na Starý zákon.
2. *Četba textu* postupuje analyticky verš po verši, někdy slovo po slovu. Důležité je stále sepětí s textem, který je jako skořápka obsahující mandli. Je to pomalé a plné čtení, asi jako v patristické době. Mělo by čtenáři pomoci pozvolně asimilovat Slovo a každý si ho pak může podle vlastní chuti rozšířit o svou úvahu a kontemplaci.

1 V českém překladu přetiskujeme text evangelia, který je běžný v katolické liturgii a byl vydán samostatně: *Nový zákon*. Text užíváný v českých liturgických knihách přeložený z řečtiny se stálým zřetelem k Nové vulgátě (přeložil Václav Bogner se spolupracovníky), Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 2003.

3. *Od textu k modlitbě* – sem máme dospět, aby v nás Slovo nezanechalo jen neplodné poznání, ale stalo se životem. Uprostřed mezi slovy a skutky je Duch, který působí i to, co je nemožné (Lk 1,37), a my ho bezpochyby obdržíme v modlitbě (Lk 11,9-13).

V úvodu uvádíme metodu, jak se modlit. Je doslova převzata z knihy *Nad evangeliem podle Marka* (Praha 2007, str. 8–9). V tomto vydání ji lze nalézt také na str. 846-847. Nebudeme tyto pokyny opakovat pokaždé znovu, ale v každém úryvku je uvedeme zkráceně a výslovně zdůrazníme jen zvláštní prvky. Pokaždé je ale důležité ověřit si, zda jsme se jimi řídili. Tato metoda vede postupně ke spontánnosti, a tak usnadňuje cestu, i když se na začátku může zdát velmi obtížná.

4. *Texty k prohloubení* na konci každé kapitoly poslouží těm, kdo chtějí jít v daném tématu ještě hlouběji, a to jak studiem, tak v modlitbě.

Doufám, že toto vydání bude pomůckou každému, kdo touží vejít do hodovní síně. Moudrost zve všechny lidi. Klíč nedostane jen ten, kdo sám nevchází a druhým brání vejít (Lk 11,52).

Zcela zvláštní poděkování patří mému spolubratru P. Filipu Clericimu SJ, který se mnou připravoval a prováděl četbu evangelia zde přepsanou. Díky z celého srdce si zaslouží Franca Montagnová, Marga Ortuaniová, Gigi Tagliabue a Luca Crippa za jejich cennou spolupráci při psaní a opravách textu.

V Miláně, o svátku sv. Lukáše 18. 10. 1993

ÚVOD

Tradice říká, že Lukáš byl *malířem a lékařem*. Ve skutečnosti je ikonopiscem Ježíše, který je Boží slávou a spásou člověka.

Každý autor bydlí v některé části své knihy a z ní se na všechno dívá; je to jakýsi jeho podpis. Náš autor bydlí v touze, kterou vyvolávají tato Ježíšova slova: „Blahoslavené oči, které vidí, co vy vidíte“ (10,23). Ta také zaznívá v bolu dvou učedníků, kteří jdou do Emauz, a zklamaneč konstatují: „Jeho však neviděli“ (24,24).

Lukáš žije touhou poutníka; chce kontemplovat světlo té tváře, před kterou se člověk cítí doma, protože jen tam nachází sebe sama a jen tam zrcadlí toho, jehož je obrazem a podobou.

Slova „Blahoslavení ti, kdo slyší Boží slovo a zachovávají ho“ (11,28; srov. 8,21) ukazují cestu, na níž přichází tato touha k naplnění.

Lukášova identita je tedy dynamická. On je *homo viator*,¹ zcela upřený k cíli. Staví před sebe a před celou církev blaženost Marie, která počala Slovo věčného Boha a pomáhala mu růst (11,27). Je to blaženost té, která vírou v Slovo (1,45) dává na této zemi tělo Synu Nejvyššího, čímž on se stává jejím synem. Ale

1 Člověk – poutník.

toto Slovo, které posloucháš, počneš, chráníš ho a rodíš, má moc dát se ti slyšet, počnout tě, působit v tobě růst a rodit v tobě nový život. A tak dochází k něčemu nepředstavitelnému, co přesahuje všechny touhy, že mezi Bohem a člověkem vzniká láska na stejné rovině, která působí mezi nimi jednotu. A to proto, že každý se stává tím slovem, které poslouchá.

Lukáš chce skrze naslouchání slovu proměnit věřícímu rysy jeho tváře v tvář toho, v kterého uvěřil. Je to tvář Ježíše, Božího slova, které zjevilo na své tváři tvář Otce a tvář naši, tvář synů a jeho bratří.

Dante označuje Lukáše „scriba mansuetudinis Christi“.² Ano, jeho evangelium je evangelium milosrdenství. „Budte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec“ (6,36) – to je téma celého jeho díla, které zní a obměňuje se ve všech Ježíšových skutcích a slovech. On žije a zpívá o bláznivé lásce Boha, který se zamíloval do člověka, svého tvora. Tato láska, princip jeho života coby Otcova Syna, se stává pro všechny bratry pramenem nové existence, která přemáhá každé zlo.

Lukáš ke svému evangeliu připojuje *Skutky apoštolů*: rysům Ježíšovy synovské tváře odpovídají zvláštní rysy tváří jeho učedníků. Člověk se v poslušnosti Ježíši, Otcovu slovu, stává jako on, Otcův syn. Proto Skutky apoštolů, které vyprávějí o tom, co konali a říkali apoštolové, jsou dobrým interpretačním kritériem evangelia, které vypráví o tom, co dělal a učil Ježíš (Sk 1,1).

Lukášovo evangelium se představuje jako velká *katecheze*, která začíná od touhy vidět Pána a ukazuje cestu k jejímu završení skrze poslouchání jeho slova.

2 Písař Kristova milosrdenství.

První část evangelia je tedy katecheze o poslouchání (1,1 – 9,50). Slovo je semeno. Když bylo skrze hlásání zaseto, vchází do sluchu, zakoření se v srdci, roste ustavičným „vzpomínáním“ a stává se chlebem a dává sílu k pouti do Jeruzaléma.

Druhá část je katecheze o vidění (9,51 – 24,43), která rýsuje tvář toho, který koná „svatou pouť“ (Žl 84,6), a vrcholí v „theorii“ Spravedlivého, ukřižovaného kvůli jeho milosrdenství. To je křesťanská teorie; je to jediné místo, kde Nový zákon užívá toto slovo (23,48)! Tam kontemplujeme slávu: lásku Boha, solidárního s námi zločinci, která nás znovu uvádí do ztraceného ráje (23,40-43).

Ta touha slyšet a vidět, kterou má Lukáš – ano, slyšet, aby pak mohl vidět! – je pochopitelná, když uvážíme, že ani on, ani jeho čtenáři Pána nikdy neviděli. A přesto ho milují (1 Petr 1,8)! A tak třebaže si nečiní marné iluze o jeho blízkém příchodu, volají k němu: „*Marana tha*, Pane, přijď!“ (1 Kor 16,22); a v tom je smysl jejich života. Ideálně patří k naší generaci, která už není pod přímým vlivem generace první, ale také ví, že není ta poslední. Žijí v tomto cizím světě a teskní v něm po Pánu. Chápou, že aby ho mohli vidět, musí namáhavě přetvořit svou tvář tím, že setrou všechny rozdíly, kterými se liší od něho, Otcova Syna, jemuž se všichni jeho bratři odcizili. Jeho návrat se uskutečňuje na naší cestě, po které kráčíme jako učedníci, poslouchající a zvěstující jeho slovo. On se stále mezi nás vrací a připojuje se k nám stejným způsobem, jak od nás odešel (srov. Sk 1,11). Návrat Syna je nyní naše cesta, kterou jdeme jako bratři k Otci.

Otcovo království se „už“ uskutečnilo v Ježíšově příběhu a uskutečňuje se „dnes“ v nás, kdo posloucháme jeho slovo (4,21). Ono nás přibližuje k němu a činí nás současníky toho, který nám uprostřed naší bídy nabízí svou blízkost, která nás

zachraňuje. Všem lidem otvírá toto království hlásání Slova, takže „včerejšek“ tohoto světa se stává vládou toho, který je, který byl a který bude navěky, Syna Otcovy lásky, kterou on daroval všem svým bratřím.

Lukáš je právem považován za evangelistu – *historika*. Citlivě dělí čas na minulost, přítomnost a budoucnost a dobře zná vzájemné vztahy mezi těmito obdobími. Ví, jak milovaná vzpomínka vplývá do zamýšleného plánu a stává se zde a nyní skutečností, která je schopna přetvářet svět. Klíčem k četbě celosvětových dějin jsou pro něj Ježíšovy události, „střed času“, vzpomínky, které je třeba předat všem, aby z nich mohli žít. V něm se naplňuje jak minulost založená na zaslíbeních Izraele, tak budoucnost spásy, která je otevřena celému lidstvu. Toto naplnění se dnes uskutečňuje skrze víru. Ten, kdo popřeje jeho slovu sluchu, se k němu připojí na cestě poslušnosti Otci. A tak se jeho dějiny odvíjejí současně s každou epochou a stávají se dějinami každého věřícího, který je prožívá ve své době.

Lukáš je dějepisec *spásy*. Ve zkaženém světě, který se zjevně stále rychleji řítí do propasti, překládá milosrdenství Boha, který je ve svém Synu solidární s každým ze svých dětí. Aby se nikdo z nich neztratil, on sám se zmařil, aby se mohl setkat se všemi a dovést je do Otcova domu. A nyní Otec zve všechny na oslavu návratu ztraceného syna, a to i ty, kteří si nepřipouštět, že se kdy ztratili!

Lukáš se dále velmi pozorně zabývá těmi problémy, které zaměstnávají také nás: co to znamená, že nás Kristus spasil, a jakou spásu nám to přinesl, když stále ještě vidíme mezi námi a okolo nás tolik zla? Proč se zdá, že dějiny běží tak jako předtím? Proč je tu ještě zlo a proč se zdá, že vládne nad světem? Jaký je smysl přítomné doby a věcí – krásných a dobrých, ošklivých

a zlých – vzhledem ke konečné budoucnosti člověka? Jaká je tato budoucnost, smysl dějin: je to skončení všeho, nebo završení?

Lukáš tyto problémy, které se týkají minulosti a budoucnosti, spojuje s jejich dopadem na přítomnost: křesťan je povolán k odpovědnosti za to, aby žil „dnes“, v tomto nemocném světě, tu spásu, která nám už byla darována a která je „pro všechny“ (2,10n).

Proto je vpravdě *katolický*, tedy všeobecný. Bůh je Otec všech a nemá žádné děti navíc, které by mohl zavrhnout nebo kterými by mohl plýtvat. Kdo zná Otcovo srdce, nemůže nemilovat každého člověka jako bratra, protože každý bratrem skutečně je. Kdo vylučuje jen jediného, ignoruje Otce a jeho lásku. Pro Lukáše je Ježíš ten, kdo uskutečňuje sabatický rok (srov. 4,18n). A církev po něm bude konat totéž (srov. Sk 2,42-58; 4,32-35). Sabatický rok, který je nezbytnou podmínkou pro to, aby se dalo bydlet v zemi, znamená, že se Boží otcovství žije konkrétně v lidském bratrství (Lv 25). Ježíš v každém pokolení uskutečňuje čisté a silné období počátků, v kterém Otec dává darem dědictví, které slíbil všem svým dětem; nikdo z nich není vyloučen. Ty méně obdarované a poslední je třeba považovat za své bratry stejně jako ty první, jinak nejsme syny.

A Lukášovo evangelium je konečně také *misionářské*. Otec poslal Syna, který přišel, aby se setkal se všemi zbloudilými bratry. Kdo se jednou vrátí ke svému synovství, je tím současně poslán k druhým lidem. To není proselytismus za účelem posilování moci a prestiže společenství! Kdo zná srdce Otce, který ztratil Syna kvůli svému ztracenému synu, ten se sám zmaří pro své ztracené bratry. Spása znamená takto se zmařit v evangelním smyslu (9,24)! Vztah církve a světa není vzájemná odloučenost kvůli jinakosti, ale vyznačuje se misíí v bratrské solidaritě. Spása

neznamená vzdálit se ze světa, ale vstoupit do něj s krajní sympatií a nést jeho zlo, až mě úplně zničí. A tak nad ním zvítězím, protože zlo je sobectví, které odděluje bratry od Otce a jedny od druhých. Svět je už celý spasen Otcovou láskou k jeho Synu, který se ztratil a byl nalezen. Ale je zachráněn jen tehdy, když tuto lásku pozná a může na ni svobodně odpovídat. Chudás, který zdědí deset tisíc miliard, zemře stejně hladu, pokud o tom neví a peníze nepoužije.

Samaritána, který byl uzdraven z malomocenství a vrací se poděkovat, se Ježíš zeptá: „Nebylo jich očištěno deset? Kde je těch devět?“ (17,17). Deset je číslo komunity Božích dětí, která zahrnuje všechny bratry, všechny, které Otec miluje. Po bližním se vyžaduje počet za vzdáleného bratra. Ten, kdo neodpoví, zabíjí se svým bratrstvím i otcovství Boží. Je jako Kain, který říká: „Copak jsem já strážcem svého bratra?“ (srov. Gn 4,9).

Misionářský ráz je u Lukáše vyjádřen v „cestě do Jeruzaléma“, která se ve Skutcích apoštolů stává cestou z Jeruzaléma až do končin země. Ta první je teologická cesta Ježíše, který se vypravil naproti všem lidem, aby je znovu přivedl do Otcova domu. Ta druhá je cesta apoštolů, která končí s Pavlem, učitelem *agapé* – lásky, přijímající všechny lidi (Sk 28,30n) do domu, který Ježíš otevřel i v těch nejvzdálenějších místech.

Poslání Ježíšovo i učedníkové je poslání *samaritána* (10,29-37). Ten je vyloučen od ostatních, protože se obtěžkal vším vyloučením. Jeho cesta nutně vede skrze chudobu, ponížení a pokoru Syna člověka, který se vydává lidem do rukou. Tak přemáhá sobectví, které rozděluje bratry a které se projevuje ve vlastnění, moci a ve vědomí, že člověk něco znamená. Ale jen tak se zjevila moudrost Otce, který je láska. Proto každá misie církve se děje v chudobě, ponížení a pokoře (srov. 9,1nn; 10,1nn), jako misie

jejího ukřižovaného Pána. Učedníci se tvrdošíjně brání pochopit to (9,44n). A tak to ustavičně opakuje i vzkříšený Pán (24,22). V této otázce bude nutné nejen otvírat a vysvětlovat učedníkům Písmo, ale také přizpůsobovat a otvírat Písmu jejich chápavost (24,45).

Lukáš velice zdůrazňuje *modlitbu*. Ona je Ježíšovým darem, který přivádí v našem srdci a ve světě k rozkvětu a růstu Boží otcovství, Synovu radost a bratrský pokoj. Ona působí, že v nás přebývá Duch Svatý, láska Syna a Otce, jejich dýchání, a otvírá nás plodnému naslouchání Slova a nutí nás k jeho hlásání (Sk 1,8).

Lukáš – jak nás zpravuje v 1,1 – má *prameny*, které užívá pečlivě a s umem. Vedle Marka a dalších zdrojů, které má společné s Matoušem, zná a užívá ještě svých vlastních.

Jeho *styl* prozrazuje citlivou a vzdělanou osobnost, značně vytríbenou a vědomě používající výrazových prostředků, které má k dispozici. Z novozákonních autorů nejvíc používá narážek na Starý zákon; ale koná to lehkým a neostrým způsobem, místy jen emotivními náznaky. Skoro každý verš, byť jen náznakem jediného slova, má moc rozeznít jemným a harmonickým způsobem ta témata, která jsou velmi drahá Izraeli a která jsou schopně rozechvat také srdce každého člověka. Lukáš tak nenuceně vytváří dílo, které je skutečně velice jemným prostředek komunikace a inkulturace v tom smyslu, že uvádí Izraele mezi pohany a pohany do společenství Izraele.

Lukáš se obrací na čtenáře z pohanství, který už uvěřil a který chce stále hlouběji poznávat milovanou tvář svého Pána a Spasitele Ježíše. A na konec nechává radostné překvapení, že ho objeví jako tvář, která je současně tváří jeho, protože skrze naslouchání se proměnila v Ježíšův obraz.

METODA, JAK SE MODLIT NAD TEXTEM

Vstupuji do modlitby

Nacházím pokoj

- na okamžik se ztiším
- pomalu dýchám
- uvědomuji si, že se setkám s Pánem
- prosím o odpuštění toho, co jsem spáchal zlého
- odpouštím ze srdce těm, kdo mi ublížili

Vstupuji do Boží přítomnosti

- konám znamení kříže
- po dobu modlitby *Otče náš* pozoruji, jak se na mě dívá Bůh
- začínám modlitbu na kolenou nebo v jiném postoji, který mi lépe prospívá
- v Ježíšově jménu prosím Otce o Ducha Svatého, aby moje touhy a má vůle můj rozum a má paměť byla zaměřena jen k jeho chvále a službě

Soustředím se

Představuji si místo, kde se odehrává scéna, o které mám rozjímat

Prosím Pána o to, co chci

To je dar, který mi má přinést příslušný evangelní úryvek:
odpovídá tomu, co Ježíš v tom úryvku dělá nebo říká

Rozjímám a nazírám scénu

Zvolna, bod po bodu, čtu text
s vědomím, že za každým slovem je tu Pán, který ke mně promlouvá,
a užívá k tomu

- mé paměti, abych si vzpomínal
- mého rozumu, abych věci chápal a aplikoval je na svůj život
- mé vůle, abych toužil, prosil, děkoval, miloval a klaněl se

Nemusím spěchat: nemusím dělat všechno
důležité je cítit a zakoušet vnitřně
zastavím se tam, kde nacházím plody, inspiraci,
pokoj a útěchu
když skončím s uvažováním, budu mít větší úctu,
když začnu s Pánem mluvit přímo

Uzavírám

rozhovor s Pánem tak, jako mluví přítel s přítelem o tom,
o čem jsem rozjímal

Uzavírám modlitbou *Otče náš*

Pomalu odcházím od modlitby

Když jsem modlitbu skončil, uvažuji krátce o tom, co se v ní dělo, podle těchto otázek:

- dařilo se mi držet se metody?
- měl jsem nějaké potíže? proč?
- jaké plody jsem získal nebo jaká duchovní hnutí jsem měl?

1. ABY SES MOHL PŘESVĚDČIT O SPOLEHLIVOSTI TÉ NAUKY, V KTERÉ JSI BYL VYUČEN

Lk 1,1-4

- 1 Už mnoho (lidí) se pokusilo sepsat vypravování o událostech, které se dovršily mezi námi,
- 2 jak nám je odevzdali ti, kdo byli od počátku očitými svědky a služebníky slova.
- 3 A tak, když jsem všechno od začátku důkladně prozkoumal, rozhodl jsem se i já, že to pro tebe, vážený Teofile, uspořádaně vypíšu,
- 4 aby ses tak mohl přesvědčit o spolehlivosti té nauky, v které jsi byl vyučen.

1. Poselství v kontextu

Lukášovo evangelium se obrací na křesťany třetí generace, kteří pocházejí z pohanství. Od Krista mají určitý odstup časový i místní, protože ho neviděli, když sám přišel, ani už neznali jeho očitě svědky. A kromě toho se zdá, že jeho druhý příchod je více vzdálený, než by si touha po něm a netrpělivost přály věřit. Proto je třeba dát naléhavě odpovědi na dvě otázky: Jak přistupovat k minulosti, která se stále víc vzdaluje, a jak přistupovat k budoucnosti, která se stále oddaluje? Jinak řečeno: Jaký

význam má jeho příchod na tuto zemi a jaký smysl má jeho druhý příchod? Čím je „dnes“ významná vzpomínka na všechny ty události vzhledem k zítřejší spáse? Co má společného Ježíš s mým konkrétním životem, který se poměřuje podle každodenních problémů v situaci zla, v které Ježíš už není přítomný, a ještě se do ní nevrátil? Neztrácí se jeho příchod a druhý příchod na tom stále méně určitém horizontu? Jaký je vztah mezi jeho slavnou minulostí, naší temnou přítomností a naší budoucí spásou? Jakým způsobem je jeho první a druhý příchod s to určovat ještě dnes náš křesťanský život?

Lukáš si klade výslovně otázku o lidských dějinách: jak „dnes“ uchopit identitu minulosti a její význam pro budoucnost vzhledem k této přítomnosti.

Lukáš si uvědomuje, že člověk je „dějinný živočich“. Svou přirozeností je „excentrický“, se svým středem mimo sebe a zavěšený mezi „již“ a „ještě ne“. Je vymezený svými hranicemi a zároveň je překračuje, je chtivý seberealizace a běží za vlastní identitou, zkoumá sebe sama kolem svého středu, zpředu i zezadu. Jako jediný živočich, který ví, že zemře, se cítí ponechán v samotě, která ho odlišuje od ostatních a tísní ho, bere mu dech a zabíjí. Nemůže žít bez minulosti a budoucnosti. Snaží se uniknout nicotě prostřednictvím vztahu a konfrontace se vším, co tu existuje podél dvou souřadnic: času a prostoru. Ta první mu umožňuje zakotvit v přítomném světě, v osobách, událostech a prostředí. Ta druhá ho uvádí do moudrého dialogu s minulostí, která se stává jeho pamětí, a podněcuje ho k odpovědnosti za budoucnost, která nabývá podoby plánu. Člověk bez dějin připomíná zapomnětlivce, který neví, kdo je, bod vržený do prázdnoty, neschopný poznat sebe a být poznáván druhými.

Minulost je zprostředkována slovem/vzpomínkou, která se ukládá do jeho paměti. Ta mu dodává důstojnost a možnost existovat, komunikovat a tvořit budoucnost. Dějiny lze číst jako ustavičnou snahu člověka o rozbití jeho konstitutivních omezení.

Je to dobrodružství člověka, který při hledání sebe sama hledá stále někoho druhého, a současně je to hledání Jiného. Jde o krásné, ale frustrující dobrodružství, protože si uvědomujeme, že jedinou jistotou, která je motorem tohoto bádání, je právě omezenost. Tato objektivní danost se přetváří v úzkost, protože je pro člověka nepřijatelná a je třeba ji překonávat, ale s jistým vědomím, že budeme narážet na omezení stále větší, až dospějeme k tomu poslednímu, které pohltí všechno.

Jsou tedy dějiny jen namáhavé a vynucené šplhání do sva-hu s vědomím, že vždycky na konci výstupu se znovu sesunu dolů? Je člověk ve své radikální nedostatečnosti sobě samému, nemožné touze po Jiném – příliš veliký, než aby si stačil sám (Pascal) – ve své podstatě nešťastný? Je tedy krutě vržený do tak intenzivního hledání sebe, až ho strhne jako vír na dno studny, aby tam našel svůj vlastní obraz? Jsou snad dějiny člověka jen ustavičným blouděním, jako když někdo beznadějně naslepo nahmatává zeď mohutné okrouhlé věže a nemá jinou radost, než že se jí občas rukou přichytne, ale žádnou jinou naději, než že doufá zbytečně nebo že čeká na smrt? A výpary z mrtvol mezitím všem skýtají nesnesitelný zápach! Had se zakousl do svého ocasu, čas požírá to, co sám rodí, všechno je zavřené do pekel-ného víru, v kterém je nesnesitelně kvůli neuskutečnitelné touze prolomit se z něj ven. A z této neuskutečnitelné touhy se stává strach a ze strachu zavrať a snaha vyvolat příchod toho, čeho se člověk bojí.

Smrt je ve skutečnosti jedinou věcí, kterou člověk realisticky může čekat. Ale proti čekání na ni se staví Boží zaslíbení, které je s ní neslučitelné. Je to zaslíbení „dobrého“ světa, otevřeného pro nás v nebi, světa, který je úplně jiný a o kterém nedokážeme ani uvažovat, ani se v něj neodvažujeme doufat. Bůh se přidal k člověku a slibuje mu především „spásu“. Aby ji bylo možno pochopit jako něco kladného, byla nezbytná dlouhá výchova prostřednictvím nečekaných zachránění a vytěsňováním jiných přání.

Cílem této Boží pedagogiky je dovést nás k důvěře, abychom od Boha přijali spásu, kterou jsme si pro zatemnění mysli onou starodávnou lží nedokázali ani představit.

Dějiny Izraele si Bůh obdělal kousek naší země, zasel do ní své slovo a staral se o ně. A ono pomalu rostlo a vyrostl z něj veliký strom se zralým ovocem: „strom života, který nese plody dvanáctkrát, měsíc co měsíc dává plody a listí z tohoto stromu slouží národům jako lék“ (Zj 22,2).

Namáhavá Boží práce teď dospěla do svého cíle: v přesně určeném bodě a čase Bůh sám prolomil trhlinu ve zdi našich dějin. A když padl poslední kámen, který v ní zacláněl, otevřela se cesta k úniku ze záhuby.

Ale nikdo si toho nevšiml. V okamžiku, kdy se to stalo, dokonce ani ti nejbližší! Boží dílo, maličké a soustředěné do jednoho bodu – jako každá skutečnost – zůstalo udušeno rámusem celých velikých dějin. Lukáš chce vzít každého člověka za ruku a dovést ho k této průrvě: místo, ve kterém byla probourána zeď, je Ježíšův příběh. Člověk se všemi svými ranami a zklamáními, s veškerou svou beznadějí a úzkostí vychází „touto“ bránou ze žaláře smrti a vstupuje do světla života.

Lukášovo evangelium je „dějinné“: zabývá se historií konkrétního člověka a otvírá ji spáse, která byla nejdříve slíbena a nyní se v Ježíši uskutečnila. Ježíš je střed času, věčné Boží dnes pro tento svět. Skrze něj „dnes přišla do tohoto domu spása“ (19,9).

V prologu Lukáš předkládá své pověřovací listiny, kterými se prokazuje jako „historik spásy“. Mluví „o událostech, které se dovršily mezi námi“, jak nám je předali „očití svědkové“, kteří se stali „služebníky slova“.

Uspořádané vyprávění, které už předtím sepsali mnozí jiní, nyní Lukáš s pečlivostí zpracovává tak, aby se čtenář Teofil mohl přesvědčit o spolehlivosti nauky, kterou přijal.

2. Četba textu

v. 1 *o událostech, které se dovršily mezi námi.* To je Ježíšův příběh. Křesťanská víra se nezakládá na snech, plánech, životních ideálech nebo tajné moudrosti – na všech obdobných věcech, které si člověk sám vytváří pro svou spásu. Bůh není němý; začal s člověkem komunikovat. Jeho mlčení skončilo, když vyslovil své zaslíbení. A to se nyní v Ježíši naplnilo, stalo se tělem. Komunikace ve společenství s ním dosáhla cíle.

Lukáš vypráví události z Ježíšova života jako naplnění tohoto zaslíbení mezi „námi“. Toto „my“ má církevní ráz, je otevřeno všem lidem na všech místech a ve všech dobách. „Události“, o kterých se tu mluví, se odehrály v zcela konkrétním období dějin a představují nám přesně vymezené dění od otevření nebe při Ježíšově křtu do jeho zavření při nanebevstoupení. Tento kousek času je okno, které Bůh otevřel lidstvu a ve kterém

se ukázal pro jeho spásu, je to jeho věčné „dnes“, ke kterému všechny volá. Odtud k nám mluví a sděluje se, tudy vycházíme z otroctví smrti do společenství života s ním. To je střed časů, ke kterému je všechna minulost branou ve znamení zaslíbení. Je to „nová paměť“, ve které má všechna budoucnost svůj životní pramen.

Tyto „události“ se vymykají našemu očekávání jako tropické slunce přesahuje všechna očekávání tučňáků v polárních oblastech. Člověk je schopen očekávat jen to, co už sám zná od ostatních a co aplikuje na sebe: nesmyslnost života, strach, nespravedlnost a prázdnotu, nad kterou trůní smrt. Tyto „události“ jsou pochopitelné jen ve světle Starého zákona na základě Božího zaslíbení a zkušenosti s jeho věrností.

v. 2 *jak nám je odevzdali ti, kdo byli od počátku očitými svědky a služebníky slova.* „O tom, co bylo od počátku, co jsme slyšeli, vlastníma očima viděli, bedlivě pozorovali a čeho jsme se svýma rukama dotýkali, o Slovu života svědčíme a zvěstujeme vám. Život se zjevil, a my jsme ho viděli, Život věčný, který byl u Otce a zjevil se nám. Co jsme tedy viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství. Naše společenství je totiž s Otcem a jeho Synem Ježíšem Kristem. Toto píšeme, aby naše radost byla úplná“ (1 Jan 1,1-4). Tak píše Jan. První učedníci jsou „očití svědkové“, kteří na vlastní oči viděli Slovo života. Jejich zkušenost je jedinečná a neopakovatelná. Ale tato blaženost prvních učedníků (srov. 10,23n) je skrze ně určena pro všechny. Roky strávené s Ježíšem tvořily ono období dějin, kdy byla zbořena zeď a do domu člověka se prolomila Boží spása. Skrze jejich svědectví jsme také my přiváděni na místo, odkud přichází světlo. Učedníci si jsou vědomi svého jedinečného poslání,

které mají pro celé lidstvo; přijali dar, který uspokojuje touhu všech lidí. Nemohou žít v pokoji, dokud ho nepředají. Nemohou se radovat, pokud se my nebudeme radovat s nimi; světlo je neuspokojí, dokud neprozáří také náš smutek. Když poznali Otcovu touhu, stali se „služebníky slova“ pro své bratry, aby ta radost pronikla celé lidstvo a aby naše radost byla dokonalá. Je to přímo Synova láska, která je nutí (2 Kor 5,14), aby svou zkušenost spásy hlásali a „předávali“. To, co viděli, slyšeli a čeho se dotýkali, je definitivní Boží dílo, „naplnění“. Člověk už nemá, co by mohl očekávat víc, protože Bůh už pro něj nemůže víc vykonat: udělal to, co bylo nemožné – dal sebe sama!

Prostředkem předávání spásy je slovo, vyprávění, které učedníky uvnitř nutí, aby se o něj dělili. Slovo, které se před jejich zraky učinilo tělem a stalo se jejich životem, se nyní vrací na jejich rty jako slovo, které se chce stát tělem v tom, kdo ho poslouchá. A my jsme skrze jejich svědectví přiváděni k onomu Božímu „dnes“ a vidíme v něm Ježíšovu tvář. „Hospodine, ukaž mi svou tvář“ – to je veliká lidská touha člověka, který je Božím zrcadlem, stvořeným k jeho obrazu a podobě. Ukaž mi svou tvář, abych v ní mohl najít sebe sama a byl spasen. My tuto tvář vidíme ve vyprávění očitých svědků. Jejich slovo vchází do mých uší a mého srdce, a tak se stává „připomínkou“ spásy: „přivádí k srdci“ mého života, do středu mé existence ono „dnes“, ve kterém žije Bůh. V poslušnosti této vzpomínce také já zrcadlím Boží tvář, kterou stále hledám; je to vlastně moje vlastní tvář, která byla připodobněna tváři Boží a proměnila se k její podobě! Když naslouchám těm prvotním událostem a věrně si je připomínám ve víře a v adorující kontemplaci, v poslušnosti a účinném rozlišování, nastává tu ono společenství a ona dokonalá životní radost: křesťan žije ze svého Pána a Pán žije v jeho

svědectví. Dějinný úděl je svěřen odpovědné věrnosti věřícího člověka, který se stává svátostí pro spásu světa. To je opravdu obrovská a hrozná odpovědnost.

S vědomím této odpovědnosti chápeme, proč se „mnoho lidí pokusilo sepsat vypravování o těch událostech“ (v. 1) a proč také Lukáš, přesvědčený o důležitosti takového vypravování, poznal, že je inspirován k tomu, aby tento úkol provedl pečlivě a uspořádaně.

v. 3 *rozhodl jsem se i já, že to pro tebe, vážený Teofile, uspořádaně vypíšu.* Jenom uspořádané „postupné vyprávění“ může jasně ukázat rysy Ježíšova života. Lukáš je kontempluje tak, že je popisuje krok za krokem, jak se postupně odvíjejí, v jejich propojení, vzájemných vztazích a všech odstínech a souvislostech, aby si čtenář mohl připomínat a v sobě reprodukovat onu Boží tvář, kterou nikdo nikdy neviděl a kterou nám jako první odhalil osobně Ježíš. Křesťan před evangeliem v modlitbě na kolenou věnuje pozornost každému slovu, aby mu neunikla ani sebemenší drobnost. Milovat znamená znát milovaného v jeho objektivnosti, až s puntičkářskou pečlivostí, bez přiměšování vlastní psychologizace, předpojatosti a ideologie, aby ho přijal takového, jaký skutečně je a jak se nám zjevuje. Jeho tvář se zapisuje a vrývá do mého srdce (srov. 2 Kor 3,3) a stává se mou trvalou vzpomínkou. Vzpomínkou vzrušující, naprosto novou, projektem nového života. Člověk jedná na základě toho, co nosí v paměti, silou toho, co mu leží na srdci. Věřícímu leží na srdci Slovo; má k němu stejný postoj jako ta, v které se Slovo stalo tělem: „uchovávala to všechno ve svém srdci“ (2,51). Jeho vzorem je Maria, která ať rozumí, nebo ne, přijímá Slovo, pečlivě ho ukládá do srdce a rozmnožuje poklad, z kterého později

v příhodnou dobu bude vynášet světlo a život. Ale už nyní ho má a s úžasem, klaněním a radostí ho obdivuje.

Když ale komunita nebo jednotlivý křesťan opomíjí vyprávění očitých svědků, Boží tvář zůstává nutně nejasná a Boží zjevení se nahrazuje falešnými obrazy – modlami a ideologiemi, v kterých není spása! Rodí se formy křesťanství, které jsou s Kristem neslučitelné, protože nemají s pravdou o Ježíši vůbec nic společného (srov. Ef 4,20n).

Mimo toto vyprávění a vzpomínku neexistuje společenství s těmi, kdo viděli Krista, a tedy ani s tím, kterého oni viděli.

„Blahoslavení, kdo neviděli, a uvěřili“ (Jan 20,29). Skrze slyšení slova těch, kdo viděli, se také my můžeme svěřit Pánu a vejít do jeho společenství. V tomto vyprávění ho můžeme vidět a milovat. Pak také o nás platí ono veliké blahoslavenství: „Blahoslavené oči, které vidí, co vy vidíte“ (10,23). Očití svědkové nám půjčují své oči.

Mezi „mnohé“, kteří sestavili vyprávění (v. 1), je třeba určitě zahrnout Marka, od kterého Lukáš kromě literární struktury cesty z Galileje do Jeruzaléma přejímá mnoho látky: z Markových 661 veršů jich Lukáš v podstatě přebírá 350. A kromě Marka použil také spolu s Matoušem pramen Ježíšových výroků a nějaký vlastní pramen, jenž obsahoval psané a ústní tradice, které si Lukáš sám ověřil (prameny „Q“ a „L“).

Musíme připustit, že mezi těmi „mnohými“ jsou i další pokusy o sepsání vyprávění o Ježíši, které církev neuznala za kanonická, tj. pro víru normativní.

Podle jakého kritéria Lukáš rozlišoval kanonicitu a významnost spisů před ostatními a jakým právem se domnívá, že se může zařadit mezi spisy, které jsou uznány?

Jsou tu dvě kritéria kanoničnosti neboli normativnosti příběhu víry, která autor musí respektovat. A třetí, na něm nezávislé, je ověření skutečnosti, že je opravdu respektoval. První kritérium říká, že se spis zakládá na autoritě „očitých svědků“, bez fantazírování nebo vymýšlení si, podle pravdy o Kristu, která je v Ježíši (Ef 4,20n). Druhé kritérium žádá, aby spis potvrzoval „spolehlivost té nauky, v které jsi byl vyučen“: rozvrh a interpretační rozvoj skutečností jsou jen stále lépe uspořádané, přesnější a úměrné chápání a uvědomování si toho, co už bylo předáno skrze víru církve. „Neboť nikdo nemůže položit jiný základ nežli ten, který je už položen – a tím je Ježíš Kristus. Ale když někdo dále staví na tom základě a přidává zlato, stříbro, drahé kameny – nebo dříví, seno, slámu, bude u každého jasné, co je to za dílo. Onen den to ukáže, protože se zjeví v ohni a právě oheň vyzkouší, jaké je dílo každého člověka“ (1 Kor 3,11nn). Ještě dřív, než přijde soud, je tu oheň, který soudí a rozlišuje, co je pravé a co nepravé. A to je třetí kritérium, které je z hlediska normativnosti rozhodující: přijetí nějakého spisu církví. Ona považuje nějaký text za kanonický proto, že mocí Ducha Svatého, který ji řídí, se v něm nachází a zrcadlí. Duch ji uschopňuje ke zvažování Ježíšových slov, uvádí ji do „celé pravdy“ tím, že jí připomíná všechno, co Ježíš řekl (Jan 14,26).

Teofile. To je adresát Lukášova vyprávění. „Teofil“ znamená „Bohem milovaný“ nebo „milující Boha“. Je to učednická postava; on přijal hláсанé evangelium, ví, že je „Bohem milovaný“ a celým srdcem touží stát se tím, kdo „miluje Boha“. Lukáš se tu tedy obrací na každého křesťana, který se chce stát dospělým, pevným a zralým a vědomě chce přijmout odpovědnost za svět a dějiny. Chce ho krok za krokem dovést ke zkušenosti

emauzských učedníků: ti poznávají Ježíše poté, co mu naslou-
chali, když jim vysvětloval už známá slova, při lámání chleba,
a pak změni směr své pouti a připojí se k jedinému jásavému
společenství spolu s jedenácti, kteří viděli Ježíše a volají: „Pán
opravdu vstal a zjevil se Šimonovi“ (24,34).

v. 4 *aby ses tak mohl přesvědčit o spolehlivosti té nauky, v které
jsi byl vyučen.* Lukáš je jediný evangelista, který přímo říká, že
neviděl Ježíše. Je ve stejné situaci jako jeho čtenář „Teofil“. Proto
se obrací na ty, kdo Ježíše viděli, a přijímá nutnost dějinného
zprostředkování, tedy tradice. Víra není soukromá a subjektivní
záležitost! Lukášovým záměrem je dojít spolu se svými čtená-
ři skrze oči těch, kdo viděli, ke kontemplování milované tváře.
Kontemplování je ujištěním, které zakládá a korunuje již příja-
tou víru, aby poznala svůj dluh vůči minulosti a svůj úkol pro
budoucnost.

Toto ujištění je tu pro toho, kdo se chce hlouběji vzdělat
v tom, co už zná, a touží se dále konfrontovat se svou skuteč-
ností člověka, který je teď časově i kulturně vzdálen od počát-
ku a od blízkého Pánova druhého příchodu. Lukáš chce spolu
s námi pochopit, co to znamená žít Boží věčné „dnes“ a Boží
spásu v „této“ době, která je ponořena do dějin zkázy.

3. Od textu k modlitbě

- Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno na str. 11.
- Soustředím se před evangelním textem tak, že si představuji,
jak se Lukáš dávno přede mnou soustředil na jiná vyprávění,
aby je mohl studovat, srovnávat a osvojit si je.

- c. Prosím Pána o to, co chci: toužím mít při čtení tohoto evangelia stejnou lásku a zanícení pro Ježíše, které vedlo Lukáše k tomu, aby ho sepsal.
- d. Body k rozjímání:
 - důležitost Slova, které se v Ježíši zcela naplňuje (Žl 119)
 - důvody, které vedou k svědectví o evangeliu (1 Jan 1,1-4)
 - důležitost hlásání pro zrod víry (Řím 10,8-17)

4. Texty k prohloubení

Žl 119; 1 Jan 1,1-4; Řím 10,8-17.

2. OHLÁŠENÍ NAROZENÍ JANA KŘTITELE: „MÁ SLOVA SE NAPLNÍ VE SVŮJ ČAS“

Lk 1,5-25

- 5 Za dnů judského krále Heroda žil jeden kněz z Abiášovy
kněžské třídy; jmenoval se Zachariáš. Jeho manželka
pocházela z Árónova rodu a jmenovala se Alžběta.
- 6 Oba byli spravedliví před Bohem a žili bezúhonně podle
všech přikázání a nařízení Páně.
- 7 Neměli však děti, protože Alžběta byla neplodná a oba
už byli pokročilého věku.
- 8 Když jednou byla na řadě jeho třída a on vykonával před
Bohem kněžskou službu,
- 9 padl na něj podle kněžského řádu los, aby vešel
do chrámu Páně a obětoval kadidlo.
- 10 Celé množství lidu se modlilo venku v hodinu té oběti.
- 11 Tu se mu zjevil anděl Páně stojící po pravé straně
kadidlového oltáře.
- 12 Když ho Zachariáš uviděl, lekl se a padla na něj bázeň.
- 13 Anděl mu však řekl: „Neboj se, Zachariáši, neboť tvá
modlitba je vyslyšena; tvoje žena Alžběta ti porodí syna
a dáš mu jméno Jan.
- 14 Budeš mít radost a veselí a mnozí se budou radovat
z jeho narození.

- 15 Bude veliký před Pánem, víno ani jiný opojný nápoj
nebude pít, bude plný Ducha Svatého už od mateřského
lůna
- 16 a mnoho izraelských synů obrátí k Pánu, jejich Bohu.
- 17 Půjde před ním v duchu a moci Eliášově, aby obrátil
srdce otců k dětem, neposlušné k smýšlení spravedlivých
a připravil Pánu ochotný lid.“
- 18 Zachariáš řekl andělovi: „Podle čeho to poznám? Vždyť
já jsem stařec a (také) moje žena je v pokročilém věku.“
- 19 Anděl mu odpověděl: „Já jsem Gabriel. Stojím před
Bohem a byl jsem poslán, abych k tobě mluvil a sdělil ti
tuto radostnou zvěst.
- 20 Teď však zůstaneš bez řeči a nebudeš moci promluvit
až do dne, kdy se to stane, protože jsi neuvěřil mým
slovům, která se naplní ve svůj čas.“
- 21 Lid čekal na Zachariáše a divil se, že se v chrámě zdržuje
tak dlouho.
- 22 Když pak vyšel a nemohl k nim promluvit, poznali, že
měl v chrámě vidění. Dával jim znamení a zůstal němý.
- 23 Když se skončily dny jeho služby, vrátil se domů.
- 24 Po těch dnech jeho žena Alžběta počala, ale tajila se
po pět měsíců. Říkala si:
- 25 „To mi učinil Pán, když mě milostivě zbavil pohanění
před lidmi.“

1. Poselství v kontextu

Lukáš se obrací na konvertity z pohanství. Ti neznají dějiny spásy. A tak dřív, než bude mluvit o Ježíši, který je jejich zralým

plodem, ukazuje jejich kořeny, což jsou zaslíbení daná Izraeli. Jeho záměrem je představit v nich čtenáři základní klíč k četbě. V Ježíši se totiž naplnilo zaslíbení, které Bůh svěřil Izraeli pro všechny národy. Spása, která je pro všechny, nepochází z jiného stromu než z toho, který Bůh zasadil a vypěstoval v Palestině. Na ten strom jsou roubováni všichni věřící všech dob a míst (srov. Řím 11,17n). Prostřednictvím postav, které symbolizují Starý zákon – starý otec a matka a syn, jehož narození bylo už „nemožné“, a přesto byl darován –, vede Lukáš čtenáře k pochopení základních charakteristik Božího jednání ve světě, jak jsou zjeveny Izraeli. Tím i on sám je schopen poznat a přijmout způsoby Božích zásahů do dějin. Máme tu jakousi moudrou miniaturu, pestré vyprávění se středem v chrámu, které nám předkládá katechetickou syntézu k pochopení základního vzorce dějin spásy: je to Bůh, který plní svůj slib právě v tom okamžiku, kdy to člověk pokládá za nemožné. To je jádro víry, kterou každý Izraelita nasával s mateřským mlékem. Pohanský čtenář nemůže tyto věci neznat, protože to jsou konstanty zkušenosti víry v Boha dějin. Jako byly nezbytné pro Izraele, tak jsou i pro křesťana, pokud chce pochopit jednání Boha a jeho Mesiáše.

2. Četba textu

v. 5 *Za dnů judského krále Heroda* atd. V tomto jednom verši je šest vlastních jmen, která označují osoby, dobu a místo. Bůh nepůsobí mimo lidské dějiny a netvoří si nějaké dějiny jiné s dodatečně stvořenými osobami, ale vpadá do běžného přediva profánních událostí na určitém místě, v určité době a s určitými lidmi. Bůh bere tento svět takový, jaký je, a v něm uskutečňuje

své zaslíbení. A především zasahuje v maličkém neznámém koutě světa: v „Judsku“, v lidu, který si vyvolil. Důvodem této volby je samo Boží tajemství: „Hospodin ve vás našel zalíbení a vyvolil si vás ne proto, že byste byli nejpočetnější ze všech národů; vždyť jste mezi všemi národy nejmenší! Jen z lásky k vám a proto, že Hospodin zachovává přísahu, kterou se zavázal vašim otcům...“ (Dt 7,7n). Jedinečné a bezdůvodné zalíbení v Izraeli je znamením jiného bezdůvodného zalíbení, které má Otec v každém ze svých dětí.

Ta doba se tu datuje profánním způsobem – podle Heroda, který právě v tomto místě vládl. Kdo je ale důležitý v Božích očích a s kým Bůh vstupuje do rozhovoru – tou půdou, do které ukládá a z které dává vyrůst svému zaslíbení –, není Herodes, ale pár prostých lidí, které nikdo nezná.

Muž z tohoto páru je kněz. Zdůrazňuje se jeho přináležitost k lidu, kterému je dáno zaslíbení, aby se naznačilo, že Bůh je svému slovu věrný. Jeho jméno „Zachariáš“ znamená „Bůh si vzpomněl“. Jeho jméno objasňuje důvod, proč Bůh zasahuje: vzpomíná na své zaslíbení, lásku a milosrdenství.

Tento kněz patří k „Abiášově“ třídě; to jméno znamená „Bůh je otec“. To je důvod, proč si Bůh nemůže nevzpomenout, neboť „i kdyby mě otec s matkou opustili, Hospodin se mě ujme“ (Žl 27,10). Vždyť on mě utvořil a nemůže na mě zapomenout (Iz 44,24; Žl 139); i kdyby žena zapomněla na své nemluvně a nebyla pohnuta láskou k plodu svého lůna, Bůh zapomenout nemůže (Iz 49,15). Také Zachariášova žena je z kněžského rodu a jmenuje se „Alžběta“, což znamená „Bůh je ten, v jehož jménu lze přísahat“, neboli: „Bůh je mé štěstí, mé nasycení.“ Ona jako první bude moci šťastně zjistit, že Bůh splnil zaslíbení, která s přísahou dal Izraeli.

v. 6 *Oba byli spravedliví.* Tento manželský pár je obraz pravého Izraele: jsou spravedliví před Bohem. Jsou spravedliví tou spravedlností, která pochází ze Zákona a kterou farizej Pavel uznává jako svou výsadu (Flp 3,6.9). Taková spravedlnost ale nepřináší spásu; nepřináší do života radost, nedává právo na zaslíbení.

v. 7 *Neměli však děti.* Jsou ale bezdětní. Lukáš neříká: „byli spravedliví, *ale* neměli děti“, nýbrž: „*a* neměli děti“.¹ Být spravedliví a nemít budoucnost (= děti), v tom přece není žádný protiklad. I když běžná konvence nebo rozumové důvody by očekávaly něco jiného, zkušenost ukazuje, že spravedlivý nemá lepší osud než ostatní (srov. 23,47). Naopak, má větší smůlu, a zdá se, že dobré skutky obvykle nezůstávají bez trestu. To nikoho nepotěší, ale není snad pravda, že spravedlivý na sobě nese nespravedlnost, tichý násilí a nevinný bezprávi? Jako po dni přichází noc, tak po dobrých skutcích přicházejí soužení! (Marek Asketa). Spravedlivému na této zemi proti všemu zdání nepřísluší dobro, ale zlo. Jediné dobro, s kterým může určitě počítat, je zaslíbení od Boha, který mu daruje své přátelství a budoucnost. Ale kdy? Zapomněl snad Bůh na své sliby? Tak si spravedlivý nařiká často (srov. Žl 44; 74; 79; 80 atd.). V postavách Zachariáše a Alžběty se odehrává drama Jobovo, drama každé lidské naděje: „být spravedlivý“ je správné, ale nepřináší to štěstí a život. Je to „neplodnost“ člověka, který není schopen přivodit si vlastní spásu. Bůh mu ji slíbil nejen proto, že člověk není schopný si ji zařídit sám, ale také proto, že kdyby si ji zařídil, nebyla by už darem. Spása může být jen darem. Bůh zasáhne

1 Takto v řeckém textu.

do marných pokusů spravedlivého až tehdy, když on uzná svou vlastní neschopnost. Proto ti dva jsou popisováni ve stavu „pokročilého věku“ a neplodní. V Božím jednání je stálou veličinou skutečnost, že jedná na základě své věrnosti a připomínání si lásky k nám, a ne na základě naší věrnosti a našich vzpomínek. On přivádí k naplnění své zaslíbení, nikoli naše snahy. Neplodnost oněch dvou slouží ke zjevení absolutního rázu Božího daru. Proto Bůh jedná až tehdy, když člověk prohlásí, že už není schopen ničeho. Vždyť Bůh je „spasitel“ a svou činností od věků dává budoucnost tomu, kdo ji nemá.

Zachariáš a Alžběta ukončují dějiny plodnosti, která je společná všem izraelským patriarchům od počátku. V nich znovu ožívá a završuje se drama otce Abraháma a ostatních praotců (srov. Gn 18,1-15; 25,21nn; 30,22nn; Sd 13,1nn; 1 Sam 1,1nn), drama celého lidu, který po tolika staletích zaslíbení nedokázal ještě přivést na svět spasitele. Člověk je vzhledem ke spáse neplodný. Není schopen, aby se sám postaral o to jediné podstatné. Bůh rád tuto situaci vyhrocuje až do krajnosti, a to ne z nějakého sadizmu, ale aby člověka dovedl k tomu, že pozná nemožné, jehož má tolik zapotřebí. Člověk potřebuje právě to, co je mu nemožné, protože nepotřebuje nic menšího ani většího než Boha! Jenom tak ho může poznat jako dar a je schopen přijmout toho Boha, který mu dává právě to nemožné, tedy sebe sama.

Víra, skrze níž přijímáme spásu, je především důvěra v Boha, a ne ve věci, které on slibuje: spolu se svými sliby se pro nás nasazuje sám Bůh.

vv. 8.9.10 *do chrámu Páně.* Když nám Lukáš představil hlavní postavy, uvádí nás nyní na místo děje. Jeho vyprávění začíná a končí v chrámě, v Božím příbytku. Ať si to člověk uvědomuje,

nebo ne, celý jeho život je uspořádán vzhledem k Bohu; v opačném případě není zaměřen k ničemu. Bůh tvoří střed struktury člověka; jejím prostorovým středobodem je chrám, jeho časovým vrcholem je svátek a normou jeho činnosti je zákon. Chrám je místo života, svátku a zákona. Člověk tíhne k Bohu, protože Bůh v něm podněcuje touhu, které se nelze zbavit. A nemůže si od ní odpomoci, třebaže si uvědomuje, že jí nemůže dosáhnout.

Chrám – život, svátek a zákon – je místo, kde člověk uznává Boha jako Boha, střed své existence; zároveň je místem, kde uznává sebe jako člověka, který má své meze a je smrtelný, a usmiřuje napětí mezi svou nekonečnou touhou a konečnou skutečností prostřednictvím chvály a dobrořečení. V chrámě člověk chválí Boha a dobrořečí mu, a tak vyznává, že všechno má od něho a všechno vztahuje k prameni, z kterého vyšel. V dobrořečení a chvále se všechno znovu uspořádává: prostor dostává svůj střed, čas svou plnost, činnost svou normu. A člověk sám vidí smysl sebe sama a všech věcí, objevuje v sobě cíl všeho a všechno se v něm vrací k prameni života; člověk se tak stává „liturgem“ stvoření, když v radostném zpěvu ví, že všechno je pro něho a skrze něho pro Boha. Všechno, co existuje, je dar Boží lásky pro člověka (srov. Gn 1): všechno stvoření je jen snubní prsten, znamení sebedarování, které Bůh uskuteční ve svém Synu. Člověk vyznává, že všechno pochází od Boha, který mu dává všechno dobré. Za tyto jeho dary dobra mu člověk dobrořečí.² A za darem poznává ruku a tvář dárce, a tak tomu, který ho obdarovává dobrem, dobrořečí. V dobrořečení je smysl nejen těch tvorů, kteří vědí, že jsou milováni

2 V italském textu slovní hříčka: *bene-dare* / *bene-dire* („darovat dobro“ / „dobrořečit“).

a naplňování všemi dobry. V tomto dobrořečení je sám Bůh chápán jako dostatečný důvod sebe sama: on je láska a dar, který se zcela sklání k člověku. Bez lidského dobrořečení je všechno zlořečené: tvorstvo z úrovně daru upadá do postavení vlastněného předmětu, odděluje se od svého pramene a stává se zhoubným smrtelným nádorem. Člověk už neví, že je milován, protože se ze všech stran cítí ohrožovaný, zavěšený do nicoty, a tak působí smrt. A Bůh sám je překryt lživou maskou svého nepřítele a stává se Bohem, kterému se zlořečí, je považován za původce všeho zla a každého odříkání.

V dobrořečení a chvále všechno znovu nabývá smyslu. Cílem člověka je prostřednictvím celého stvoření chválit Boha: skrze chválu má člověk účast na radosti Boží skrze všechny jeho tvory.

v. 11 *Tu se mu zjevil anděl Páně* atd. Bůh zasahuje do dějin skrze svého „anděla“, což znamená „posla, ohlašovatele“. Zasahuje skrze „slovo“, které zvěstuje přímo nebo nepřímo. Bůh, který si svou mocí ve stvoření učinil svého partnera, s ním může být v rozhovoru jen prostřednictvím bezmocného slova. Slovo je vždycky bezmocné, protože může být přijato, nebo odmítnuto. Ono je prostředkem komunikace a společenství, naléhá na svobodu a dává jí podněty: činí člověka „odpovědným“, „schopným odpovídat“ Bohu, který se s ním pustil do řeči. V tomto rozhovoru s ním se člověk projevuje jako osoba a rodí se v něm Boží dítě. Člověk je totiž rozen tím, co poslouchá, je utvářen slovem, kterému popřává sluchu a na které odpovídá. Tímto slovem Bůh klepe na lidské srdce, protože se s ním chce spojit. Svým zaslíbením nabízí Bůh člověku lásku.

A tak jestliže tvorstvo je prstenem, slovo zaslíbení je svatební korunou toho, který bude ženichem!

Andělé jsou ve Starém zákoně Božími „služebníky“, kteří vykonávají jeho slovo ve prospěch člověka (Žl 103,20). Zjevují Boha jako toho, který promlouvá k člověku, stará s o něj a dává se mu do služby. To se může zdát zvláštní, ale je to tak: zatímco ve všech náboženstvích se člověk považuje za služebníka Božího a obětuje mu svůj život, tak v Izraeli se Bůh dává do služby člověku, a to už od stvoření a od exodu. Sloužit znamená milovat konkrétním způsobem. Bůh je zcela ke službě člověku: na počátku mu dal život a na konci dá svůj vlastní život za něj! A člověk má Bohu opravdově sloužit tak, že přijme tohoto sloužícího Boha, uzná jeho lásku a bude mu dobrořečit. A odmítat to, třeba z pocitu nehodnosti, je ďábelské pokušení (srov. Jan 13,8).

Kdo přijímá tohoto Boha a naslouchá jeho slovu, stává se novým člověkem k obrazu a podobě Boha, který je láska, dar a služba.

v. 12 *lekl se.* Vidění anděla vyvolává v Zachariášovi úlek a bázeň. První reakce na vpád božského je vždycky strach. Člověk zjišťuje, jak je před nesmírností maličký. Bůh se liší od modly tím, že není k obrazu člověka, podle jeho váhy a míry. Je to propastný a znepokojivý odstup, který se vrhá do prostoru nemajícího mezí, se zakoušením někoho úplně Jiného, Svatého. Tak se rodí bázeň Boží, počátek moudrosti (Žl 111,10; Přís 1,7 atd.). Jako je pravda, že bázeň Boží je bez lásky nedokonalá, tak také láska k Bohu bez bázně není nic. To by se totiž neobracela na třikrát velikého a svatého, ale na nějakou modlu. Setkání s ním vyvolává úžas a zmateení. Vyváženosť života vykalkulovaná v rámci našich možností je rozvrácena, otvírá se svět za hranicemi možností, propast, po které člověk touží a současně z ní má strach, potřebuje ji a současně ji odmítá, chybí mu a zároveň ho odpuzuje.

v. 13 *Neboj se.* To jsou první andělova slova Zachariášovi. Strach před Boží svatostí, který je znamením, že opravdu stojíme před ním, je také znamením naší hříšnosti (srov. Gn 3,10). Pochází z prvotní hadovy lži, která nám představuje Boha jako Boha smrti, despotického a závistivého (Gn 3,4n). Člověk neví, že všechna jeho velikost je láska a služba lidské slabosti. A tak Bůh, který hledá ustrašeného člověka, stále opakuje refrén: „Neboj se.“ Pouze Mojžíšovi, který ho neznal, a tak neměl před hroícím keřem strach, říká, aby se bál, a tak si uvědomil, že stojí v Boží přítomnosti (Ex 3,3-5)!

Bezmezný strach z takového setkání je vyvážen jistotou bez hranic: Boží velikost není proti nám, ale pro nás (Řím 8,31nn). Jako láska nachází ty, kdo jsou jí rovni, nebo je takovými činí, tak nesmírný Bůh se učiní nesmírně maličkým, abychom se ho už nebáli.

tvá modlitba je vyslyšena. Jen nepřímo se tu říká, že se Zachariáš modlil. V Božích očích je pochopitelně už sama jeho situace modlitbou: potřeba syna byla slyšena jako prosba, kterou Zachariáš vznášel k Otcovu srdci. Je však třeba, aby se syn modlil, aby totiž uměl přijmout dar: není dar bez touhy! V řečtině slovo „modlitba“ (*deésis*) označuje také „potřebu“: potřeba rozhýbává modlitbu jako touhu dar. Člověk svou přirozeností potřebuje Boha, protože je stvořen k jeho obrazu a podobě. Proto je svou podstatou prosebnou modlitbou: jen v Boží tváři nachází tvář svou. Bez vzývání Boha je člověk bez tváře, je jen ztělesněné spílání ve své nezaviněné nedostatečnosti.

tvoje žena Alžběta ti porodí syna. Bůh slibuje, že dá budoucnost tomu, kdo ji nemá, smysl tomu, komu chybí. Dějiny spásy

raší v plné plodnosti právě v tom, kdo je neplodný. Ten je totiž schopný přijmout dar jako dar. To, co je nemožné, zjevuje, že tu působí Bůh. To on je tu činný, a jenom on! Dokud není zjištěno, že ta věc je nemožná, Bůh nezačne jednat, protože by to bylo zbytečné. Neexistuje nic zavřeného nebo vzdáleného, co by nemohlo být otevřeno nebo přiblíženo Bohem, který přináší svou spásu. Ano, v propasti bídy se jeho milost ukáže nejlépe.

a dáš mu jméno Jan. Plod Zachariáše a Alžběty jako každý plod každých lidských dějin, třebaže je také produktem této země, je vždycky darem z nebe. Jan znamená „Boží dar“. Bůh ve svém daru (Jan), protože se rozpomíná (Zachariáš) na své otcovství (Abiáš), přivádí k naplnění svou přísahu (Alžběta). Vedle celého vyprávění i tato obyčejná jména vyjadřují podstatné charakteristiky židovské a křesťanské víry.

v. 14 *Budeš mít radost a veselí.* Cílem Boží činnosti je radost člověka. Radost je Boží vůně, znamení jeho přítomnosti. Lukáš, nazývaný též „evangelistou radosti“, toto hledisko stále zdůrazňuje.

v. 15 *Bude veliký před Pánem.* Nyní se vypočítávají důvody té radosti (vv. 15-17). Hodnota člověka je v pohledu druhého. Člověk existuje v té míře, nakolik ho druhý miluje a vidí, protože srdce kráčí tam, kam jde zrak, a zrak jde tam, kam ho nese srdce. Životním prostorem každého člověka je pohled druhého, který mu dává dech, nebo mu ho bere.

Janova velikost je absolutní: před Pánem. Pravda o člověku je Boží pohled, který na něm spočívá (srov. Žl 139) a zjišťuje, že je velice krásný (Gn 1,31), tak krásný, až tím může být sveden do té

míry, že vášnivě řekne: „Uchvátil jsi mé srdce. Odvrát ode mě své oči, tvůj pohled mě zneklidňuje“ (srov. Pís 4,9; 7,6).

víno ani jiný opojný nápoj nebude pít, bude plný Ducha Svatého.
To znamená tři věci:

a) Bude „nazírem“, zasvěceným Bohu (srov. Sd 13,5-7; 16,17): zde má původ jeho velikost a síla.

b) Nebude veliký nějakými umělými závratěmi nebo opojením a jeho slovo nebude inspirováno lidskou opilostí nebo přirozenými touhami, jako to bylo u falešných proroků, ale bude vdechnuto Bohem, jeho zaslíbením a Duchem. Jím bude naplněn od mateřského lůna, protože od počátku bude znát Hospodina (srov. 1,39n).

c) Jan není mesiáš. Pít víno znamená pokojně a družně se veselit jako ten, kdo od dob obsazení zaslíbené země požívá její nejlepší plody. Ale Jan jako plod Starého zákona do ní ještě nevešel; tím se liší od Ježíše, který je očekávaný ženich, a proto jí a pije (srov. 5,33nn; 7,34). Proto mezi těmi, kdo se narodili z ženy, není nikdo větší než Jan; ale ten nejmenší v Božím království je větší než on (7,28).

vv. 16.17 *mnoho izraelských synů obrátí k Pánu* atd. Jan kráčí před Pánem a předchází jeho tvář jako poslední prorok, který o něm mluví. Pak se už zjeví sám Pán. Jan je poslední, který přichází v síle Eliáše, otce proroků, kteří ho očekávali a ohlašovali. V něm dospívá k svému závěru proroctví Izaiášovo: poslední hvězda ohlašuje úsvit Pánova dnu (Mal 3,1nn). Jeho posláním bude ukončit prorockou činnost, hlásat zřeknutí se zla, obrácení k Pánu a ochotu ho přijmout.

aby obrátil srdce otců k dětem atd. Špeh-hřích přináší rozdělení mezi otce a syny: otcovo srdce už není obráceno k synovi, už mu nepředává slovo (srov. Dt 6,20nn); synovo srdce už není obráceno k otci, vzpouzí se mu a neposlouchá. S rozbitím předávání smlouvy z otce na syna padá slovo zaslíbení. Minulost už nemá budoucnost; přítomnost zůstává bez kořenů a plodů.

Vzájemné obrácení otců a synů smiřuje člověka s minulostí a budoucností a umožňuje předávat a poslouchat slovo o spáse. Celé izraelské dějiny mají svou kontinuitu ve vyznání „Slyš, Izraeli“, ve slově, které otec předává synovi, a tak mu umožňuje účast na témže zaslíbení. V tomto naslouchání, ke kterému ustavičně proroci vybízejí, spočívá připravenost lidu přijmout mesiáše.

v. 18 *Podle čeho to poznám? Vždyť já jsem stařec.* Tváří v tvář Božimu zaslíbení cítí člověk vždycky svou neschopnost. Jedinou schopností je víra v toho, který může a chce udělat to, co je nemožné. Víra je mírou uskutečnitelnosti, která nevychází od člověka, ale od Boha. V opačném případě je tu místo jen pro soběstačný posměch lidské nevěry (srov. Gn 18,11-15; Ex 3,11; 4,10-13; Sd 7,2nn). Nemožné zaslíbení poukazuje na meze a vyzývá k jejich překonání.

Jen před nemožností, kterou nabízí Bůh, je možné mluvit o víře.

v. 19 *byl jsem poslán, abych k tobě mluvil.* Jak lze dokázat, že tu mluví Bůh? Není jiný důkaz, než skutečnost, že on mluví. Jen když ho posloucháš, zakusíš pravdu, jinak ne. Jako kdybys řekl člověku, který má hlad: „Přiď na hostinu.“ Jestliže poslechne, zakusí pravdu mého pozvání. Ale když mi nevěří, nezakusí ji,

i když je pravdivá. Boží slovo je „Gabriel“, což znamená „Boží síla“. On je k nám poslán, aby nám přinesl radostnou zvěst, která má sílu obrátit nás k víře.

v. 20 *zůstaneš bez řeči*. Slovo se ospravedlňuje bez jiných vnějších důkazů. Jediný důkaz, který má, je negativní: kdo neposlechne, oněmí! Kdo nemá víru a nepřijímá Boží svědectví, nemůže se vyjádřit ve své pravdě coby syn. Člověk bez víry radikálně ztrácí svou schopnost se vyjadřovat a zůstává tváří v tvář svým mezím nevyjádřený: němý a bez smyslu.

Ale nevíra nesvazuje sílu Božího zaslíbení. Tato němota končí v daru, který tak či onak je darován, třebaže je odmítnut. To mlčení vyústí v chválu, až člověk pozná, že Bůh přesto trvá na svých slovech, která se splní ve svůj čas.

Zachariáš, nemá paměť, je obraz zavřeného člověka, obraz Izraele s neobráceným srdcem a prorockým mlčením, které předcházelo Kristově příchodu. Toto mlčení čeká na konečnou zkoušku tváří v tvář nevěře a skončí, až celé lidstvo v Kristu pozná, že Boží láska k nám se naplnila.

vv. 21.22 *lid čekal na Zachariáše* atd. Lid od Zachariáše očekává vysvětlení, které jim ale on nemůže dát, protože neuvěřil. Při odchodu z chrámu nemůže nad lidem pronést obvyklé požehnání. Lukášovo evangelium začíná tímto kvůli nevěře chybějícím požehnáním. A uzavře se třemi požehnáními v chrámě, až se zaslíbení naplní (srov. 24,50-53).³

3 V závěru Lukášova evangelia řecké sloveso *eulogein* dvakrát vyjadřuje Ježíšovo žehnáni učedníkům (24,50.51) a jednou modlitbu chvály učedníků v chrámě (24,53).

vv. 23.24.25 *Alžběta počala.* Když se Zachariáš vrátil domů, Alžběta počala a skrývala naplnění zaslíbení, které se odhalí až při setkání s mesiášem. Starý zákon se zjevuje ve své pravdě, když se setkává se Zákonem novým: *quod in vetere latet, in novo patet.*⁴ Alžběta se cítí jako ta, ve které Bůh působí podle svého slova, když jí odňal hanbu, že nebude mít žádnou budoucnost.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby, jak je uvedeno na str. 11.
- b. Soustředím se tím, že si představuji, jak jsem v jeruzalémském chrámě.
- c. Prosím o to, co chci: skrze víru vejít do Božího zaslíbení Izraeli.
- d. Klíčové body biblické víry k rozjímání:
 - Boží činnost se projevuje v konkrétních událostech
 - Bůh miluje maličké (Dt 7,7; Lk 10,21)
 - Bůh je věrný, rozpomíná se na nás (Iz 49,15; 43,1-7)
 - moje spravedlnost mě nespasí (Flp 3)
 - Bůh slibuje to, co je nemožné (Gn 18,1-15; 25,21nn; 30,22nn; Sd 13,1nn; 1 Sam 1,1nn)
 - víra je důvěra v toho, který slibuje, a ne v zaslíbené skutečnosti (Gn 22)
 - Bůh jako střed struktury člověka (Gn 1,27)
 - chvála a dobrořečení Bohu jsou pro člověka spásou
 - Bůh jedná svým slovem: vstupuje s námi do rozhovoru
 - úlek v jeho přítomnosti

4 Co se skrývá ve starém, odhaluje se v novém.

- neboj se
- všechno je Boží dar
- žít před jeho tváří
- obrácení
- víra se týká toho, co je nemožné
- němota/hluchota toho, kdo nevěří
- zaslíbení se uskutečňuje za hranicemi naší víry

4. Texty k prohloubení

Kromě už uvedených citací je prospěšné vrátit se k příběhům o neplodnosti a zaslíbení ve Starém zákoně: Gn 18,1-15; Sd 13,1-25; 1 Sam 1,1-28.

3. „AŽ SE MI STANE PODLE TVÉHO SLOVA“

Lk 1,26-38

- 26 V šestém měsíci byl anděl Gabriel poslán od Boha
do galilejského města, které se jmenuje Nazaret,
27 k panně zasnoubené s mužem jménem Josef z Davidova
rodu a ta panna se jmenovala Maria.
28 Anděl k ní vešel a řekl: „Buď zdráva, milostiplná! Pán
s tebou!“
29 Když to slyšela, ulekla se a uvažovala, co má ten pozdrav
znamenat.
30 Anděl jí řekl: „Neboj se, Maria, neboť jsi našla milost
u Boha.
31 Počneš a porodíš syna a dáš mu jméno Ježíš.
32 Bude veliký a bude nazván Synem Nejvyššího. Pán Bůh
mu dá trůn jeho předka Davida,
33 bude kralovat nad Jakubovým rodem navěky a jeho
království nebude mít konce.“
34 Maria řekla andělovi: „Jak se to stane? Vždyť muže
nepoznávám!“
35 Anděl jí odpověděl: „Duch Svatý sestoupí na tebe a moc
Nejvyššího tě zastíní! Proto také dítě bude nazváno
svaté, Syn Boží.“

- 36 I tvoje příbuzná Alžběta počala ve svém stáří syna a je už
v šestém měsíci, ačkoli byla považována za neplodnou.
- 37 Vždyť u Boha není nic nemožného.“
- 38 Maria řekla: „Jsem služebnice Páně: ať se mi stane podle
tvého slova!“ A anděl od ní odešel.

1. Poselství v kontextu

Ráno, v poledne a večer, třikrát za den, se rozeznávají zvony. Je to „Ave Maria“. Andělské pozdravení rytmicky označuje začátek, střed a konec každého dne. Díky modlitbě „Anděl Páně“ a „Zdravas Maria“ je úryvek o zvěstování nejznámějším a nejčastěji opakovaným vyprávěním celého Písma svatého. Křesťanský život nosí vtělení Slova ve svém srdci a má v něm svůj začátek a cíl. Zcela soustředěný do tohoto tajemství je ustavičným „dnešním“ aktualizováním onoho „ano“, které přitáhlo Boha do našeho světa.

Maria je obraz každého věřícího jedince i celé církve. To, co se stalo s ní, děje se každému z nás a všem dohromady. Toto „ano“ člověka, které přijímá a rodí Slovo, v němž má všechno počátek, je cílem celého stvoření. Předchozí scéna se odehrávala v chrámě; nyní jsme v „domě“, protože Bůh našel konečně dům, jehož je chrám předobrazem.

K tomuto tajemství lze přistupovat z různých hledisek, podle toho, zda považujeme Marii za vzor věřících, vrchol světa, zbytek Izraele, uskutečnění zaslíbení atd. Nejvhodnější způsob, jak jej číst, je přenést se mávnutím křídel na místo Boží. Je to setkání, po kterém Bůh toužil celou věčnost, okamžik, kvůli kterému začal čas, koruna jeho zamilovaného snu, odměna za jeho práci,

odplata za jeho námahu. Konečně z hlubin jeho stvoření, které se od něj vzdálilo, se zvedá „ano“, které má sílu ho přitáhnout. A on přichází, připojuje se a zavazuje se navždy.

Jakou měl Bůh radost, když mohl Marii říci: „Raduj se.“ Konečně ženich po tolika dramatech nachází nevěstu svého srdce. Konečně ustává jeho utrpení: dostává se mu objetí od té, která ho miluje. Jeho nabídka nachází ruce, které ji přijmou, a široké paže světa uchopí, počnou a sevrou toho, bez něhož člověk není člověkem. Láska je milována: našla dům, kde může bydlet, a tak už dům člověka není opuštěný. Vtělení má „vášnivý“ ráz: zjevuje Boží vášeň. Je to začátek svatby mezi ním a lidstvem, počátek lásky, která bude silnější než smrt (Pís 8,6).

Toto vyprávění začíná „vysláním“ anděla (= apoštol) a končí andělovým odchodem. Anděl zpřítomňuje Boha slovem, které zvěstuje. Naše víra v jeho slovo přijímá jeho samého a spojuje nás s ním: to je narození Boha na zemi a člověka na nebi. Slovo se v nás stává tělem a už se nás nepustí a anděl může odejít hlásat ho dalším, dokud tajemství naplněné v Marii nedojde naplnění ve všech lidech. Spása každého člověka znamená stát se jako Maria: říci ano na nabídku Boží lásky, ve svém těle umožnit vtělení věčného Slova, zrodit v tomto světě Syna.

Tento úryvek, zařazený na začátku evangelia, poskytuje klíč k jeho četbě: každé vyprávění, které následuje, mi nabízí jako Marii, abych „se radoval“, oznamuje mi nějaké „hledisko mého jména“ („milostiplná“) a jména Božího („Pán-s-tebou“) a nabízí mi slovo, které čeká na mé „ano“, aby se ve mně mocí Ducha stalo tělem.

2. Četba textu

v. 26 *v šestém měsíci.* V době zaslíbení má naplnění už podobu těhotenství. I když jedno předchází druhé, obojí spolu souvisí a částečně se překrývá. Očekávání a dar žijí pospolu, dokud nebudou plně poznány. Navíc číslo šest připomíná den stvoření člověka. Zvěstování v šestém měsíci naznačuje, že Bůh vchází do dne člověka, stává se jeho současníkem a otvírá mu své věčné „dnes“. „Když se naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy“ (Gal 4,4). Ve vtělení čas dospívá do své plnosti, naplněný věčností, kterou nyní obsahuje.

anděl Gabriel. Síla Božího slova, která dovedla k dokonalosti vzpomínku na zaslíbení v Zachariášovi a Alžbětě, přivádí nyní k naplnění samotné zaslíbení. Nesměruje do Judska, do místa dědiců zaslíbení, ale do Galileje, do nevěrného kraje: „Galilea pohanů“ (Mt 4,15). Zaslíbení přichází za dědicem i do země jeho nevěrnosti.

V Galileji přichází do bezvýznamného městečka Nazareta. Může z Nazareta vzejít něco dobrého (Jan 1,46)? Bůh ví o všem, co se vzdálilo, a má raději to, co je nábožensky opovržením hodné a lidsky bezvýznamné. Privilegium těch, kdo jsou vzdáleni, a privilegium maličkých jsou součástí tajuplné Boží podstaty, jeho milosrdenství. To platí pro každého člověka, který se od něho vzdálil a je před ním maličký! Až navštívením toho nejvzdálenějšího syna objal otec všechny své děti! Předtím jeho láska nemohla být uspokojena.

v. 27 *k panně.* Předtím se Bůh obrátil na pár starých lidí a úspěšně završil jejich marné snahy mít dítě. Zvěstování Zachariášovi slouží k tomu, aby nám objasnilo, že Bůh a jedině on dává

budoucnost a zachraňuje. Ale nyní se obrací na „pannu“, na tu, která se zřekla jakéhokoli neplodného úsilí. A daruje se jí jako její syn, aby ukázal, že budoucnost a spása člověka pochází pouze od něho a že je to on sám. Naplnění překonává všechna očekávání!

Mariino panenství ale klade otázku, jak je tomu s otcovstvím.

Otcovství znamená původ a přirozenost, znamená identitu: kdo je doopravdy ten syn, který byl Marii darován? Otcovství a slovo jsou spolu: otec dává jméno a vyslovuje slovo, které umožňuje, aby syn vyrůstal jako svobodná osoba. Otázka Ježíšova otce se otvírá s přijetím slova (v. 38), je vyhlášena na základě jeho poslušnosti Otci (2,49) a nachází odpověď na konci jeho cesty spravedlivého člověka, který se na kříži odevzdává Otci (23,46).

Mariino panenství především ukazuje, že ten, který se z ní narodí, je čistý dar. Budoucnost, která je v ní darována celému světu, je Boží milost a dar, ano, je to Bůh sám jako milost a dar. Panenství navíc ukazuje podmínku, za které se Bůh může darovat. Schopnost člověka lidsky počnout nepochopitelné není stejná jako schopnost starozákonních neplodných manželů, kde byl darován úspěch lidské činnosti, která dosud byla neúspěšná. Nyní je tou kapacitou panenství, zřeknutí se činnosti. V Marii přece není žádná lidská činnost. Jedná Bůh sám. Na druhé straně nachází jen poslušnost a přijetí, aniž by tu rušila nějaká činnost. Panenství tedy označuje ten nejvyšší postoj, jakého je člověk schopen: pasivitu a úplnou chudobu člověka, který se zříká jakékoli své činnosti, aby přenechal místo činnosti Boží. To je víra. Tato absolutní prázdnota je jediná schopnost, která je schopná pojmut Absolutního. Jenom nicota může úplně pojmut toho, který je všechno. Kvůli tomu je nicotou.

Maria uskutečňuje tajemství víry: přijímá Boha takového, jaký je. Ona je obraz každého člověka a celé církve, ona ve víře

počte neuchopitelného, samého Boha. Maria, panenská matka, je „pevný cíl věčného úradku“ právě svým panenstvím, které ji uschopňuje zrodit Boha. To je východiskem pro každého z nás i pro celé lidské dějiny: je to čistá víra, která v nás přitahuje Spasitele. Jako plod dějin „bezmoci“ zakoušené až ke zřeknutí se svých schopností boří tato víra omezení každé lidské neschopnosti, aby nás učinila schopnými přijmout Boha.

zasnoubené s mužem jménem Josef z Davidova rodu. Rodokmen, který byl v Izraeli tak důležitý, předává zaslíbení Boží z otce na syna. V jednotlivých generacích žijí otcové v očekávání synů a synové z očekávání otců. Domu Davida, který vystavěl Hospodinu dům – jímž je pak Maria –, zaslíbil Hospodin dům definitivní, v kterém bude bydlet. Ale není to člověk, kdo staví příbytek Bohu, ale Bůh sám se stává domem pro toho, který mu daruje dům (srov. 2 Sam 7). Je tu vztah mezi synem a domem, mezi domem a rodem. Jméno snoubence je „Josef“, což znamená „ať Bůh přidá“. Skrze Marii mu Bůh přidá sebe sama jako syna. A jméno snoubenky „Maria“ znamená „výše, vrcholek, vznešenost“. Pro svou poníženost a propastnou pokoru bude matkou Syna Nejvyššího, ve kterém každý člověk najde svůj domov.

v. 28 *Raduj se* (tak podle řeckého originálu).¹ Je to jediný Boží pozdrav, který začíná tímto slovem. Obvykle v Bibli najdeme „neboj se“. Strach jeho navštívení předchází, radost je vůně,

1 V řeckém textu zdraví anděl Marii *chaire*, což doslova znamená „raduj se“. Protože se tohoto slova užívalo jako běžného pozdravu, mají mnozí překladatelé zato, že je správnější přeložit ho například „buď zdráva“ (takto též liturgický překlad; srov. „Ave“ v Jeronýmově Vulgátě). Dnes někteří exegeté dávají přednost doslovnému překladu, protože v něm vidí odkaz na Zach 9,9: „Zajásej, siónská dcero, ...“.

kterou nechává za sebou. Andělovo pozdravení odpovídá za-
slíbení Sof 3,14-17. Vesel se, protože nastal slíbený čas, raduj
se tak, jak se raduje Bůh, sdílej jeho radost. Je to výkřik ženi-
chovy radosti, jako když Adam spatřil Evu. Konečně se napl-
ňuje touha jeho srdce: spojit se s tím, po kterém od věků toužil
a současně před ním utíkal, a on po něm konečně touží a při-
chází, aby se s ním setkal. Boží radost je plná, protože se může
konečně radovat ze svých tvorů (Žl 104,31). A Maria může říct
nejen: „Má radost je v Pánu“ (Žl 104,34), ale dokonce: „Má
radost je Pán.“ Její prázdnota byla naplněna, nepřítomnost se
stala přítomností. „Raduj se“ je, stručně řečeno, cíl celého zje-
vení: to, co tu Bůh člověku nabízí, je dar jeho radosti, což je on
sám.

milostiplná. Maria je nazvána „milostiplnou“, nebo lépe „omilost-
něnou“. Smysl tohoto slova není morální, ale ontologický, jeho
protikladem je „neblahá, nešťastná“. Ona už není nešťastná, pro-
tože Bůh jí prokázal milost záchrany z prázdnoty, když jí dal jako
milostivý dar sebe sama. „Milostiplná“ je jakoby její jméno. Ano,
mé skutečné jméno je láska, kterou mě Bůh miluje. Toto objevit
znamená nalézt pravdu o sobě, a to je důvod nekonečné rados-
ti, to je věčný život. Každý úryvek evangelia mi dává a říká část
mého jména skrze darování Ježíše, kterého mi to slovo nabízí.

Pán s tebou, říká jí anděl (srov. Sd 6,12). Hospodinovo jméno,
v kterém má původ jméno mé, je vyjádřeno připojeným doplň-
kem: „je-s-tebou“, říká mi anděl. Bůh je součástí mě, mého kaž-
dodenního dění, aby mi mohl dnes darovat své i mé jméno.

Člověk toužil odedávna být s Bohem. Z této touhy se rodí
každé náboženství. Ale Bůh přebývá na nepřístupném místě.

S člověkem může tedy přebývat v podobě lidské neuskutečnitelné „touhy“ – jako jeho „hvězda“, kterou nezbytně postrádá. Ale nyní ten, který je nekonečně daleko, se stal blízkým, věčný vstupuje do času, nejvyšší se sklonil, nesmírný se omezil a stal se maličkým, aby mohl být objat a počat. A protože člověk nemůže být s Bohem, rozhodl se Bůh, že bude s člověkem. Radostí Boha, který je láska, je totiž být s tou, kterou miluje.

v. 29 *ulekla se* atd. Maria po andělových slovech zůstane v „úleku“ a ptá se, co ten pozdrav má znamenat. Na jejím úleku má účast také čtenář. Je pozván, aby se ptal, co znamenají slova: „Raduj se! Pán je s tebou!“ Jakým způsobem Pán je se mnou, jak mě omilostnil a dal mi jako milostivý dar sebe sama, abych se tak mohla radovat? To bude anděl Gabriel, mocné Boží slovo, vysvětlovat v následujících verších.

v. 30 *Neboj se* atd. Těmi slovy anděl připravuje zjevení velikého tajemství. To, co Mojžíš mohl vidět jen za svými zády, třebaže po tom toužil (Ex 33,18nn) – Bůh je Bůh a jenom on je Bůh! –, to zde Bůh dává člověku jako svého syna, své vlastní bytí a plnou budoucnost. Neslýchaná Mojžíšova touha je tu vyslyšena nemožným způsobem, který přesahuje všechny možné touhy. Maria nalezla u Boha milost mnohem větší, než o jakou se Mojžíš neodvážil ani prosit; nalezla takovou milost, že je naplněna veškerou Boží milostí.

v. 31 *počneš* atd. Boha, kterého nebylo možno dosáhnout ani uvidět, dokonce ani na něj pomyslet nebo si ho představit, ty nyní počneš a pojmeš do svého lůna, porodíš ho a dáš mu jméno. To je ta milost, kterou Bůh daruje Mariinu panenství:

počnout nepochopitelného, porodit toho, skrze kterého bylo všechno stvořeno, dát jméno Jménu, tomu, který je nepojmenovatelný.

To Jméno je „Ježíš“: Boží milost a spása, Bůh, který je pro nás milost a spása!

v. 32 *Bude veliký.* Nejen před Bohem, jako Křtitel (1,15), ale také před lidmi. Vždyť bude „Syn Nejvyššího“, sama velikost Boha, který se sklání k člověku.

v. 33 *bude kralovat* atd. V něm rozkvétá mrtvý strom minulých dob, naplňuje se prázdný čas čekání a nastává budoucnost zaslíbená Davidovi.

v. 34 *Jak se to stane?* Maria se na rozdíl od nevěřícího Zachariáše neptá, jak je to možné, ale jak se to stane. Ví, že Bůh koná v lidských dějinách nemožné věci, a tak chce jen pochopit „jak“, aby se jeho činnosti přizpůsobila a připravila se na ni.

vždyť muže nepoznávám. Kdyby ho poznala, pak to, co by se z ní narodilo, by nebylo z Boha, ale z člověka. Mariina poznámka o jejím panenství slouží jako úvod pro následující rozhovor, který objasňuje, jak dojde k tomu Božímu nemožnému zásahu.

v. 35 *Duch Svatý na tebe sestoupí.* Bůh působí nemožné tak, že dává člověku svého Ducha. Nový princip života a činnosti v Marii už nepochází od onoho starého člověka – vždyť Maria se zřekla jakékoli činnosti! –, ale z Boha. Duch, který se vznášel nad počátečním chaosem, přikrýval horu a schránku, kde bylo dáno a uchovááno Slovo, nyní začíná působit novým a definitivním

způsobem. Na počátku stvořil Bůh svět, který je od něj odlišný, a stvořil si místo, kde si zbuduje dům; darem zákona si vytvořil pro sebe lid a zbudoval si dům, ve kterém bydlel; a nyní přivádí svůj plán k naplnění: vstupuje do tohoto domu, aby v něm bydlel trvale. A tak člověk stvořený k jeho obrazu a podobě konečně nachází sebe sama a v pokojíku, v kterém byl zplozen; tam, kde ho počala jeho matka (Pís 8,2.5), se znovu spojuje s vytouženou tváří (Pís 1,2). Ano, ten, který se narodí z panenského lůna, bude „svatý“ a „Syn Boží“, sám Bůh. Ten Duch, který „vyseděl“ noc stvoření, který byl na Sinaji přítomný jako stín a nad stanem setkávání a potom v chrámě jako oblak, nyní zahalí také Marii, skutečnou archu smlouvy, nový chrám, který je naplněný Božím světlem.

moc Nejvyššího tě zastíní. Bůh se stává oblakem, aby se mohl ukázat našim očím: jeho přítomnost je pro naši mysl tajemná. Jen víra ví, že v té temnotě je světlo, které je tak tmavé proto, že je příliš jasné. Je to světlo Boha, který přichází přebývat v nás. Musí se zakrývat, aby se mohl odhalit: nikdo nemůže uvidět světlo, pokud se mu do cesty nepostaví nějaký předmět! On se zatemňuje, aby se přizpůsobil našim očím, které se ve víře otvírají, aby mohly spatřit jeho odlesk.

v. 36 *tvoje příbuzná Alžběta* atd. Marii je jako každému věřícímu dáno znamení, aby pochopila Boží jednání: celé dějiny Izraele jsou nyní shrnuty do Alžbětiny události. Jen tam, v zaslíbení, které jí bylo dáno, je možné pochopit Boží jednání, a nikoli na základě nějakých lidských premis.

v. 37 *vždyť u Boha není nic nemožného* (Gn 18,14; Jer 32,27). V posvátných dějinách vidíme, že Bůh nás nechává vykonat to,

co je nám možné, a z toho, co je nemožné, činí svou každodenní práci ve prospěch člověka.

v. 38 *Jsem služebnice Páně.* Skrze „připomínku“ té dějinné zkušenosti s Boží činností v životě patriarchů a proroků je Maria připravena uvěřit Slovu. A tak může říct: „Jsem služebnice.“ Maria se nazývá služebnicí, protože je ochotna k úplné poslušnosti, nechává úplně prostor slovu, nechává ho v sobě žít a růst, až zcela naplní její život. V tomto Mariině služebném „hle“ je „hle“ Boha, skutečného služebníka, sloužícího člověku. Konečně jeho ochotná pohotovost nachází odpověď, jeho srdce nachází úplně „ano“. „Ano“ služebnice přijímá věčné „ano“ Boha k člověku.

Na lásku hledajícího Boha Adam v neposlušnosti a na útěku odpověděl: „Skryl jsem se“ (Gn 3,10). A teď v Marii celé lidstvo odpovídá „Hle, tu jsem“ tomu, který od věků stále říkal „jsem tu, jsem tu“ těm, kdo ho nehledali (srov. Iz 65,1). Bůh jásá nezadržitelnou radostí. Lásce, která byla odedávna odmítána, se nyní dostává přijetí. Láska, odedávna nemilovaná, nyní ví, že je milována. Po dlouhá tisíciletí, celou věčnost, čekal Bůh na tento okamžik, kdy mu jeho tvor prokáže tu milost, že řekne „Hle, tu jsem“, aby ho mohl naplnit sám sebou.

Bůh je „advent, přicházení“: ze své potřeby přichází k člověku, protože je milující láska. Člověk je „očekávání“: ze své potřeby tíhne k Bohu, protože je ztělesněnou potřebou být milován. A proto když k němu člověk obrátí svou pozornost a řekne „Hle, tu jsem“, Bůh nemůže nepřijít. Tak se s ním spojí v jediném těle: to je ten dnešek spásy.

Svým „ano“ přijímám každé slovo, které jsem uslyšel: kousíček dějin Slova, které se usídlilo mezi námi, se stává tělem mého těla.

a anděl od ní odešel. A kde je nyní? Je tady u mě, aby mi nabídl totéž a čeká mou odpověď.

Jako toto vyprávění začalo u Marie a došlo až k nám, tak nyní vychází od nás, aby se stalo tělem ve všech našich bratřích až na konec země. To je poslání církve (Sk 1,8).

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
- b. Soustředím se tím, že si představuji Mariin nazaretský domek.
- c. Prosím o to, co chci: vážít si toho, že slovo řečené Marii patří také mně, a radovat se z té Boží milosti.
- d. Body k rozjímání:
 - zaslíbení a naplnění
 - Mariino panenství
 - raduj se
 - milostiplná, Pán s tebou
 - počneš
 - Duch svatý sestoupí na tebe
 - jsem služebnice Páně
 - ať se mi stane podle tvého slova

4. Texty k prohloubení

Sof 3,14-17; 2 Sam 7.

4. „BLAHOSLAVENÁ, KTERÁ JSI UVĚŘILA“

Lk 1,39-45

- 39 V těch dnech se Maria vydala na cestu a spěchala
do jednoho judského města v horách.
- 40 Vešla do Zachariášova domu a pozdravila Alžbětu.
- 41 Jakmile Alžběta uslyšela Mariin pozdrav, dítě se radostně
pohnulo v jejím lůně. Alžběta byla naplněna Duchem
Svatým
- 42 a zvolala mocným hlasem: „Požehnaná tys mezi ženami
a požehnaný plod života tvého!
- 43 Jak jsem si zasloužila, že matka mého Pána přišla
ke mně?
- 44 Vždyť jakmile zazněl tvůj pozdrav v mých uších, dítě se
živě a radostně pohnulo v mém lůně!
- 45 Blahoslavená, která jsi uvěřila, že se splní to, co ti bylo
řečeno od Pána!“

1. Poselství v kontextu

Prostřednictvím Marie, která v sobě ztělesnila poslušnost vůči Slovu, Bůh navštěvuje svůj lid a jeho lid ho poznává. Tím se završuje jeho plán, končí jeho namáhavé úsilí (srov. 19,44;

13,34), naplňují se dějiny spásy (srov. Řím 11,25-36): Izrael se setkává s církví, Boží lid se svým Mesiášem.

Tajemství navštívení anticipuje tuto eschatologickou událost, ve které Bůh projeví milosrdenství ke všem, kteří byli uzavřeni v neposlušnosti (Řím 11,32). Je to konečná radost ze setkání, kterému bránilo tolik překážek a ke kterému současně směřovalo mnoho tužeb, setkání snoubence a snoubenky, o kterém mluví Píseň písní. Pánovo navštívení dává smysl dějinám každého jednotlivce i celého světa. Kdo ho ale dokáže rozpoznat?

Alžběta je těhotná dvoutisíciletým očekáváním, Maria v sobě nosí očekávaného Věčného. V jejich setkání se objímá Starý zákon s Novým, zaslíbení s naplněním. Dvě ženy se zdraví. V jejich vzájemném přijetí lze poznat toho, který sám je Přijetím. K tomuto setkání dochází z iniciativy té, které je blahoslavená, protože uvěřila, že se splní Pánovo slovo: Maria putuje k Alžbětě, k znamení, které jí dal ten, u kterého „nic není nemožné“ (1,36n). Nový zákon si váží Starého zákona jako daru, který předem obsahuje zaslíbení toho, co je nemožné. Jenom díky této návštěvě a častému styku se Starým zákonem chápe Nový zákon onu skutečnost, která se v něm naplňuje. Proto Lukáš svého čtenáře pohanského původu pečlivě uvádí do izraelských dějin, jejichž souhrn podává ve svých prvních kapitolách. Bez starozákonních zaslíbení je nemožné „poznat“ Boží dar, který nás přišel navštívit. Ukázat na něj je schopen jenom Jan Křtitel.

Zákon a zaslíbení jsou jako ruce, které Bůh stvořil skrze Izraele, aby je pak celé lidstvo mohlo k němu vztáhnout a přijmout ho. Dar, který by nenašel ruce schopné ho přijmout a udržet, spadne na zem a ztratí se. Maria při návštěvě Alžběty poznává pravdu o tom, co se v ní děje; a když se církev obrací na Starý zákon a dotazuje se ho, může pochopit, koho počala. A v Marii

a v církvi vidí Izrael Pána, který ho navštívil. Toto poznání je veliké tajemství: vyznačuje přechod od zaslíbení k naplnění, dar plného poznání Pána.

2. Četba textu

v. 39 *V těch dnech se Maria vydala na cestu a spěchala do jednoho judského města v horách.* Maria jde k Alžbětě na návštěvu „ve spěchu“. Určitě ne z úzkosti nebo nejistoty, ale v radosti a naléhavosti. Nevede ji zvědavost nebo snaha si věci přešetřit; věří tomu, co jí o její příbuzné bylo řečeno. Rozlet jí dává přátelství k ní. Zachariášovi, který žádá znamení ve své nevěře, Bůh znamení nedá, nebo jen v tom, že oněměl a ztratil schopnost se vyjádřit. Ale Marii, která věří, bude dáno skutečné znamení v Alžbětině uznání. Jestliže člověk nevěří, nemůže přijmout Boží dar, i kdyby byl spojen s jakýmkoli znamením.

Jako Maria putuje do judských hor, tak Lukášův čtenář s radostí a naléhavostí navštěvuje hory Boží dobrotivosti a často pročítá Starý zákon, který mu dává pochopit přijatý dar. Při tomto setkání si v záchvěvu radosti všimne, že je tu přítomné slovo, které se ještě nenarodilo, spatří očekávání toho, na co se ani neodvážil čekat, Božího zaslíbení, které nelze vyvodit z žádné lidské premisy, něčeho nemožného, čeho je ale člověku velmi zapotřebí. Pokaždé, když křesťan čte Starý zákon, zakusí radostný jásot: vzájemně se tu poznají a potkají touha a vytoužený, milující a milovaný. Pokud se neobrátime na Starý zákon, nikdo nám nebude moci říct o tom, co nám Bůh daroval v Ježíši. Domníváme se, že dar, který dává Bůh, není možný, a tak po něm netoužíme, a už vůbec ho nemilujeme.

K čemu je vytoužená věc, když po ní nikdo netouží, k čemu je milující osoba, když ji nikdo nemiluje? To je tragédie Boha na této zemi – ukřižovaná vášeň lásky, která není milována, a touhy, po které nikdo netouží. Ale je to také tragédie člověka, který v sobě nutně nosí touhu a lásku bez předmětu, prázdnotu, která nemůže otěhotnět.

Všimněme si, že Alžběta a Maria jsou příbuzné a stejně tak i ti, které tyto ženy nosí ve svém lůně. Člověk a Bůh, očekávání a očekávaný jsou ze stejného masa! Izraelské dějiny nám do svědčují toto blízké příbuzenství, které se završí na kříži.

v. 40 *vešla do Zachariášova domu a pozdravila Alžbětu.* Hebrejský pozdrav je *šálóm* – pokoj! Maria přeje, slibuje a přináší do tohoto domu pokoj, znamení Pánova navštívení. Ten, kdo je přijímán jako návštěva, kromě pozdravu ještě „dobrořečí“ tomu, kdo ho přijímá. „Mluví dobře“ o tom, kdo mu svým přijetím „dává dobro“, když s ním přebývá pod jednou střechou a dělí se s ním o chléb. V Izraeli je host posvátný a pohostinnost je požehnání. Umožňuje totiž proudění přijatého dobra s vědomím, že vytéká z nevyčerpatelného pramene. Darováním daru, který sám dostal, se obdarovaný darující začleňuje do životodárného Božího koloběhu. Nepohostinnost je prokletí: někoho nepřijmout znamená popřít toho, kdo je původcem vši pohostinnosti; tím se člověk vylučuje ze života.

Maria svou vírou v Slovo v sobě nosí blahoslavenství toho daru, kterým je sám Bůh. Alžběta se zachvěje: poznává, že se v ní uskutečňují všechna zaslíbení. Konec čekání a přípravám. Začíná radost a zaznívá křik, že přichází ženich. Právě v Novém zákoně, to znamená v Marii, se Izrael zachvěje, jásá a nachází se v něm.

Na druhé straně je Maria – jak už jsme řekli – také znamením Nového zákona, který se nutně odvolává na Zákon starý, aby pochopila dar, který nosí ve svém lůně. Proto můžeme říct, že Starý zákon je v Kristu věčný. Podstata slíbeného daru je vždycky ve slibu toho, kdo ho daroval. Zaslíbení nějakého daru se uskutečňuje ne v jeho držení, ale v jeho používání. Zaslíbení země se nikdy nezmění ve vlastnění země, ale v zemi zaslíbení – s hrozbou, že z ní mohou být vyhnáni.

Jestliže můžeme říct, že Starý zákon je zjevný v Novém, můžeme také říct, že Nový zákon je skrytý ve Starém. Proto je třeba si číst v obou z nich, abychom je poznali: jako Boží činnost v Alžbětě zůstává všem skrytá a zjevuje se jen při setkání s Marií, tak Boží činnost v Marii zůstává všem skrytá a zjevuje se jen při setkání s Alžbětou.

v. 41 *dítě se radostně pohnulo.* V Mariině přítomnosti se pohne Alžbětino lůno. Obě děti se poznají vzájemně dřív než jejich matky, které se ostatně znaly velmi dobře! To je vzájemné niterné poznání mezi zaslíbením a naplněním, kterého si jejich nositelé všimnou až později. Bůh, který je činný tak, že slibuje a své sliby plní, námi pohne až do samé hloubky. Podle toho poznáme jeho činnost. Ale to není nějaké „subjektivní“ pohnutí: to je Jan, syn slíbený neplodnému Izraeli! Toto setkání je cílem celých dějin Boha a člověka.

Nejprve se uskutečňuje v objektivním jásání lůna a potom je oslavováno srdcem a ústy obou žen.

Toto vyprávění anticipuje letnice: je to tentýž Duch, který tam naplní apoštoly a který zde naplňuje Alžbētu. Setkání s Pánem je nakonec vždycky toto darování Ducha, kterého lze poznat po ovoci.

v. 42 *Požehnaná tys mezi ženami a požehnaný plod* atd. Kvůli tomu velikému daru Alžběta hlasitě vykřičí svou nezadržitelnou radost, kterou vyjádří dvojím blahosladenstvím. Nejprve dobrořečí Marii, ženě předobrazené v Jael a Juditě (srov. Sd 5,24nn; Jdt 13,18), které zničily a přemohly starého nepřítele. A potom dobrořečí plodu jejího lůna, který je kořenem všeho požehnání. Maria je archa smlouvy. Ona nosí plod Evina pokolení, který rozdrtil hadovu hlavu (Gn 3,15). V něm se celému tvorstvu vrací požehnání a život, protože je poražen ten, který ho uvrhl do prokletí.

v. 43 *Jak jsem si zasloužila* atd. K dobrořečení za přijatý dar se připojuje úžas: jak to, že se mně dostává takové milosti? Pánovo navštívení, pokud je skutečné, ukazuje naši nehodnost. Namísto pýchy vede k pokoře. Pravda Boha, Nejvyššího, osvětluje naši poníženost. Ale toto zjištění nás nesklíčuje, ale naopak uspokojuje a připravuje nás k přijetí toho daru: dává zazářit jeho nezaslouženosti a ukazuje jeho vznešenost právě z hloubky nezaslouženosti. Co si člověk zasloužil, není dar! Boha si nelze zasloužit, protože je láska. Chceme-li mluvit o nějaké míře lásky, pak je dána tím, že milovaná osoba není lásky hodna. Poznání a lásku Boha vždycky doprovází pokora a radost. To je jeho navštívenka.

v. 44 *dítě se živě a radostně pohnulo v mém lůně*. O pohnutí, podle kterého Alžběta poznává, koho má před sebou, se vypráví dvakrát: nejprve o skutečnosti samé (v. 41) a potom o jejím poznání. Nestačí, aby Pán přišel. Je třeba, aby ho navštívený poznal.

Pán nás navštěvuje stále. Ve své šílené lásce nám stále přichází vstříc, i když to nezpozorujeme, a tudíž mu neprokazujeme lásku! On nás navštěvuje v lůně hlubin naší osobnosti, v té oblasti, kterou si vyhradil pro sebe. Je nezbytné, abychom si

všímali, co se tam odehrává. Do tohoto místa, kde jsme sami sebou a kde Bůh je v nás víc než my sami v sobě, nepřítel nemůže vejít. Toto místo je naše okno otevřené k němu, náš původ, pramen, z kterého vytéká náš životní proud! Ale i když sem nepřítel nemůže, dělá všechno pro to, aby mě zadržel venku, abych zůstal vně sebe, bez vědomí Pána a v netečnosti vůči němu. Do svého skutečného já vstupuji skrze ustavičné „připomínání si“ Pána, když pozorně naslouchám svému srdci, jeho radostem a jeho projevům odporu. Tak si uvědomuji Pánovu přítomnost a radostí propukám v chválu a dobrořečení. Proto otcové říkali, že největším hříchem je zapomnětlivost.

v. 45 *Blahoslavená, která jsi uvěřila* atd. A nakonec Alžběta nazývá Marii blahoslavenou proto, že uvěřila v naplnění Pánova slova. To je první blahoslavenství, protože je základní: víra v zaslíbení, která Pánu umožňuje, aby „dnes“ žil ve věřícím, který ho poslouchá. V Janově evangeliu je to také blahoslavenství poslední; pronáší ho vzkříšený Pán: „Blahoslavení, kdo neviděli, a uvěřili“ (Jan 20,29). Kdyby Maria, která neviděla, nebyla uvěřila, nebyl by tu ten, kterého apoštolové viděli, a tak mohli uvěřit. Její víra bez předchozího vidění činí viditelným to, čemu uvěřila. Pro dynamismus víry je typické to, že slyšení předchází vidění. V opačném případě i když člověk uvidí vstávat mrtvého, neuvěří (16,29-31). Slovo je třeba přijímat takové, jaké skutečně je, totiž „slovo Boží, které působí ve vás, kdo věříte“ (1 Sol 2,13). Satan nebrání ničemu víc než tomuto přijetí Slova (srov. 8,12). A právě skrze tuto víru se zrodil Spasitel.

Jiná žena pak řekla Ježíši o Marii: „Blahoslavený život, který tě nosil, a prsy, které tě kojily.“ Ale Ježíš jí odpověděl: „Spíše jsou blahoslavení ti, kdo slyší Boží slovo a zachovávají ho“ (11,27n).

Jestliže Mariino mateřství je příčinou jejího blahoslavenství, pak víra je příčinou jejího mateřství. V jednom východním hymnu se Maria nazývá „Celá-ucho“: dříve než její mateřství bylo v lůně, bylo v jejím sluchu, který přijímá s vírou Slovo.

Na její blaženosti matky Boží má podíl každý věřící, který slyší a uskutečňuje Slovo (8,21; 11,27n).

Tato víra je počátkem poznání každého Pánova navštívení, které jinak člověk přejde bez povšimnutí.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
- b. Soustředím se tím, že si představuji Marii, která putuje do judských hor a vchází do Alžbětina domu.
- c. Prosím o to, co chci: poznat Pánovo navštívení.
- d. Body k rozjímání:
 - Alžběta a Maria
 - církev a Izrael
 - naplnění a zaslíbení
 - Nový a Starý zákon
 - radost z poznání Pánova navštívení
 - požehnaná tys mezi ženami
 - požehnaný plod
 - blahoslavená, která jsi uvěřila

4. Texty k prohloubení

Sd 5,24nn; Jdt 13,18.

5. VELEBÍ MÁ DUŠE HOSPODINA

Lk 1,46-56

- 46 Maria řekla: „Velebí má duše Hospodina
47 a můj duch jása v Bohu, mém spasiteli,
48 neboť shlédł na svou nepatrnou služebnici. Od této
chvíle mě budou blahoslavít všechna pokolení,
49 že mi učinil veliké věci ten, který je mocný. Jeho jméno
je svaté
50 a jeho milosrdenství (trvá) od pokolení do pokolení
k těm, kdo se ho bojí.
51 Mocně zasáhl svým ramenem, rozptýlil ty, kdo v srdci
smýšlejí pyšně.
52 Mocné sesadil z trůnu a ponížené povýšil,
53 hladové nasýtil dobrými věcmi a bohaté propustil
s prázdnou.
54 Ujal se svého služebníka Izraele, pamatoval na své
milosrdenství,
55 jak slíbil našim předkům, Abrahámovi a jeho potomkům
navěky.“
56 Maria zůstala u Alžběty asi tři měsíce a pak se vrátila
domů.

1. Poselství v kontextu

Magnificat, kterým církev každý den zakončuje nešpory, je píseň těch, kdo „dnes“ zakusili spásu. Je to zpěv chvály, podobný písni Anny (1 Sam 2), která vidí uskutečnění zaslíbení. Vyjadřuje blaženost těch, kdo na sobě zakusili, jak Bůh zasáhl v jejich prospěch. Tryská ze srdce té, která přijala svého Pána. Je to chvalozpěv osobní a současně univerzální a kosmický. Maria propůjčuje svá ústa síónské dceři, celému lidstvu a všemu stvoření, které vidí, jak se na něm naplňuje Boží zaslíbení víc, než je vůbec možno pomyslet (Žl 138,2). Je to nová píseň, která tryská z nového člověka. Boží činnost vrcholí ve zpěvu člověka. Zpívá totiž ten, kdo miluje, a láska spočine v pokoji jen tehdy, když je milována. Na konci celých dějin bude radostný zpěv, který nikdy neskončí.

Tento zpěv anticipovaný Marií je zralý plod naslouchání ve víře, ve kterém se úplně odhaluje smysl stvoření a dějin.

Magnificat je souhrn dějin spásy, který popisuje Boží jednání – jako pravý opak jednání lidského – prostřednictvím mozaičky biblických citací a narážek. V první části Maria děkuje za to, co Bůh vykonal v ní (vv. 46-50). Druhá část rozšiřuje na všechny lidi to, co Bůh vykonal pro ni, a to v sedmi krocích (vv. 51-56).

Mariin zpěv, ke kterému dala příležitost Alžbětina chvála Mariiny blaženosti, má stejnou melodii jako blahoslavenství (6,20-26).

2. Četba textu

v. 46 *Velebí má duše Hospodina.* Když Maria od své příbuzné uslyší o svém obdarování, ocitá se v úplné samotě před

samotným dárce, kterého přijala jako dar. A pro něj zpívá, aniž dala Alžbětě předem nějakou odpověď. Důvodem jejího nového zpěvu je nový pohled, neboli nové srdce. Pohled starého Adama učinil Boha titěrným, protože ho viděl jako omezeného, závistivého a zlého (Gn 3,1nn). Sářin pohled se Bohu vysmíval jako neschopnému způsobit zázrak života (Gn 18,10-15). V pohledu Izraele měl Bůh „zkrácené“ rameno, neschopné někoho zachránit (Nm 11,23). Ale Mariin pohled Boha „činí velikým“ (*magnificare* = „činit velikým“) a vzhlíží k němu jako k velikému milovníku, štědrému dárci všeho dobra, schopnému darovat život, mocnému svým ramenem, vítězi nad vším zlem. Člověk si prakticky z Boha vytvořil modlu k svému obrazu a ke své podobě, stále víc si ho rozdroboval, a tím si rozdroboval sebe – až do úplné nicoty. Ale Maria dává Bohu velikost jeho jména. Uznává Boha jako Boha a objevuje, že je jím zcela naplněná. Každý ho přijímá v té míře, v jaké ho „velebí“, a velebí ho v té míře, v jaké dává místo jeho velikosti a sám se přitom snižuje.

Maria tedy Boha velebí ne proto, že je domýšlivý a že touží po tom, aby ho druzí uznávali v jeho nárocích, ale protože v přijetí jeho velikosti nacházíme pravdu o sobě.

Kdyby Maria místo Boží chvály vyvyšovala sebe, stala by se okamžitě jako Lucifer, jako každý, kdo si neprávem přisvojuje dar, který mu byl dán.

Největším darem, který nám Bůh dává, první ze všech, je, že uznáváme jeho velikost a že tato velikost je tu pro nás. To v nás vyvolává pokornou velkodušnost, která nás přivádí k ochotě přijmout ho.

v. 47 *a můj duch jásá* atd. Vyvyšování Boha má za následek jást. Maria nemá zalíbení v sobě ani v přijatém daru nebo

ve spáse, ale v dárci a spasiteli; v něm jásá a tančí. Tato radost z Boží milosti je nejvyšším údělem člověka. Všechny dary, které nám Bůh štědře dává, směřují k tomu, aby nám daly podíl na potěšení jeho srdce: jsou to prostá znamení jeho lásky, klenoty, kterými milující obdarovává svou milovanou, aby se radovala z něj.

v. 48 *neboť shlédl na svou nepatrnou služebnici* atd. Zde se uvádí důvod toho daru. Boží pohled nepřivábila ani Mariina zbožnost nebo dobrota, ani její lidská nebo náboženská vznešenost. Bůh je Nejvyšší a může hledět jen dolů: a jako prokazuje milost pokorným, tak se staví na odpor těm, kdo se vyvyšují (1 Petr 5,5).

Důvodem toho daru je tedy pokora (v latině *humilitas*, slovo odvozené od *humus* = země; stejný kořen má i *homo* = člověk!), její svou podstatou zemské bytí, maličkost, „ubohost“. Maria je jakoby nic, a jen taková je s to přijmout všechno. Láska a dar jsou natolik ryzí, nakolik jsou nezasloužené. Bůh, který je láska a dar, může být přijat jen tím, kdo si uvědomuje, že si ho nezaslouží. Maria je první lidská bytost, která si přiznává svou maličkost a úplný a absolutní odstup od Boha. Proto se jí Bůh může darovat plně a absolutně. Mariinou základní zásluhou je její vědomí, že si ji nezasluhuje. V ní je překonána veškerá náboženská úzkost a touha po dokonalosti; v ní je dokonalý pokoj, protože poznává pravdu o sobě – svou nekonečnou nicotnost. A přitom si nezoufá, protože ta nicotnost a jen ona může pojmout nekonečnou Boží pravdu.

Církev právem prohlašuje, že Maria byla uchráněna dědičné viny; ona je svobodná od té prastaré lži, která je v člověku na překážku té důvěrné pokoře, kterou by měl mít každý tvor (srov. Žl 131).

Maria se nazývá „služebnicí“ a „pokornou“. Její pokora není ona „nádherná ctnost“, s kterou se člověk umí ponížovat, třeba aby nepadl nebo aby ho druzí nevyvyšovali. Ona to vlastně ani není ctnost: je to podstatná pravda o člověku, který je humus, pokorný, země.

mě budou blahoslavít všechna pokolení atd. Všichni lidé se s ní radují ne pro její poníženost, ale protože na její nízkost shlédli Bůh. V její nemilovatelnosti zjevil svou lásku. Pravý důvod, proč Maria velebí Pána a v něm jásá, je ten, že na ní spočinul jeho pohled. Od nynějška se v ní budou radovat všechna pokolení: v ní se ukázalo, že ona lidská nicota je propast schopná počnout Boha, dar všech darů.

v. 49 *že mi učinil veliké věci* atd. Poté, co na ni Bůh shlédli, vykonal v té maličkosti „pro ni“ veliké věci – Boží pohled je činný! Ano, vykonal vůbec tu největší věc, kterou může udělat ten, kdo je všemohoucí v lásce: dát sebe sama. Bůh má jméno „Mocný“, „ten, který může“. A co může ten, který může? Může to, co je nemožné, protože jemu není nemožné nic (v. 37), ani to, co je doopravdy nemožné: dát sebe sama, nekonečné všechno, tomu, kdo je omezeným a konečným tvorem.

Kvůli tomuto jeho dílu je „svaté jeho jméno“: jeho svatost, jeho absolutní jinakost, se zjevuje na zemi. Jeho jméno je nyní „posvěceno jako v nebi, tak i na zemi“, náležitě uznáváno a oslavováno od lidí. Bůh posvěcuje své jméno na zemi tím, že shlíží dolů, zjevuje a daruje se chudákovi. Tak se uskutečňuje první prosba, kterou nás ve své modlitbě Ježíš naučil.

v. 50 *a jeho milosrdenství* atd. Maria shrnuje do jediného slova všechny přívlastky toho, kterého už označila jako Pána, Boha, Spasitele, Mocného, Svatého. Jméno, pod kterým bude znám a jak ho budou zakoušet všechna pokolení – jeho jméno navěky, protože mu patří už od věků – je „milosrdenství“. Milosrdenství je překlad hebrejských slov *chesed* a *rachamím*, soucit a niter-nost. Boží podstata je láska, která nás nemůže nemilovat, protože jsme jeho děti. A nemůže nás nemilovat v naší bídě, protože ta soucit jeho mateřského lůna ještě víc živí. To je jeho svatost, jeho jinakost (srov. 6,36 s Lv 19,2), kterou plně zjevil nové Evě. Tím uzdraví zlý pohled první Evy, která Boha považovala za žár-livce a sobce. A to na sobě zakusí všichni, kdo se „bojí“ Boha, kteří Boha považují skutečně za Boha a kteří s ním jako takovým počítají ve svém konkrétním životě.

v. 51-54 *mocně zasáhl* atd. Maria popisuje biblické dějiny spásy za pomoci sedmi Božích činností, které napravují scestné sklony člověka. Popisuje je slovesy v minulém čase, protože v tom, co se událo s ní, se už naplnila zaslíbení daná Izraeli. Je to píseň o tom, jak Bůh jednal a bude jednat navždy.

Jeho milosrdenství není neplodné: jeho milosrdenství je činnost prorážející omezení, která člověk sám není schopen překonat.

První veliká věc, kterou Bůh dělá, že dává lidem pocítit své „rameno“. Vztahuje ho jako při exodu (srov. Dt 5,15) a zachraňuje toho, který upadl do záhuby. Jen on je Bůh, silný a vítězí nad každým zlem. Poznat jeho rameno znamená být osvobozen od toho hlubokého zla, které nutí člověka věřit, že zlo je silnější než dobro, že zlo je „mocné“, že je božské. Tehdy jako by si člověk myslel, že Bůh je zlo. V tom spočívá podstata

vítězství nad oním původním klamem a nad zoufalstvím, které z něho plyne.

rozptýlil ty, kdo v srdci smýšlejí pyšně atd. Zatímco Bůh ty, kdo byli v záhubě, osvobozuje, tak pyšné rozptyluje. Rozebírá sofismata, jejichž obětí se stalo srdce člověka, který přestal důvěřovat Bohu, a tím se stal sám sobě bohem. Potom i pyšný, když zjistí, že padl do záhuby, se může stát pokorným a dojít spásy. Boží mocnou rukou je zachráněn pokorný a jí je přemožena domýšlivost pyšného srdce. Tím se zcela převrací lidský úděl, pronikavě se mění jeho existence zla a utrpení, panování a utiskování, otroctví a podrobenosti. Jsou odstraněny nespravedlnosti, trůny a modloslužby, které ho zotročovaly. Skutečný člověk ve své pravdě ubožáka je jakožto milovaný Bohem vyvýšen do své důstojnosti.

Hladový je nasycen a sytý zůstává o hladu. Ale také sytému, který poznal hlad, je dána možnost, že může být Bohem nasycen.

Tato činnost má vedle hmotného smyslu i smysl duchovní. Nasycuje se neutišitelný hlad člověka být jako Bůh. Každá falešná sytost ale bude proměněna v opravdový hlad, aby člověk už nehladověl po modlách, ale po pravdě.

A tak také ruce, které člověk páchající nepravosti má nutně prázdné – protože nepravost nenaplní ruce žence, který ji zasel, ani klín toho, kdo sbírá její snopy! (Žl 129,7) –, se budou nakonec také moci vztáhnout, aby přijaly dar.

Nelze snad v dnes tak rozšířeném zakoušení prázdnoty a v drcení model, které se nevyplácejí a drobí se člověku mezi prsty, poznat, že člověk se stále nachází v přítomnosti toho, před kterým se všechny modly zhroutí (srov. 1 Sam 5)?

ujal se svého služebníka Izraele atd. Maria ví, že se v ní naplňuje zaslíbení: Bůh se definitivně ujímá svého lidu, jako už kdysi při exodu, když „ho našel v pusté zemi, v místě hrůzy, kde vyjít divoká zvířata“ (Dt 32,10).

v. 55 *jak slíbil našim předkům* atd. To, co se naplňuje v Marii, bylo zaslíbeno už Abrahámovi. Maria, která uvěřila Slovu, vidí, jak se v ní uskutečňují celé dějiny Božího zaslíbení, které je otevřené všem. Ano, v jejím potomstvu, kterým je Ježíš (Gal 3,16), budou požehnány všechny národy země (Gn 12,3b).

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
- b. Soustředím se tím, že si představuji Marii v Zachariášově domě.
- c. Prosím o to, co chci: radovat se z Boha.
- d. Body k rozjímání:
 - velebit Boha
 - jásat v něm
 - Mariina poníženost
 - Boží činnosti a scestné sklony člověka

4. Texty k prohloubení

1 Sam 2; Žl 34; 138; 146.

6. JEHO JMÉNO JE JAN

Lk 1,57-66

- 57 Alžbětě se naplnil čas a přišla její hodina: narodil se jí syn.
- 58 Když její sousedé a příbuzní uslyšeli, že jí Pán prokázal velikou milost, radovali se s ní.
- 59 Osmého dne přišli obřezat dítě a chtěli mu dát po jeho otci jméno Zachariáš.
- 60 Jeho matka na to řekla: „Ne, ale bude se jmenovat Jan!“
- 61 Namítli jí: „Tak se nikdo z tvého příbuzenstva nejmenuje.“
- 62 Posunky naznačovali jeho otci, jaké by mu chtěl dát jméno.
- 63 On si vyžádal tabulku a napsal: „Jeho jméno je Jan.“ Všichni se tomu podivili.
- 64 Ihned se mu uvolnila ústa i jazyk a on mluvil a chválil Boha.
- 65 Všech jejich sousedů se zmocnila bázeň a po celém judském pohoří se mluvilo o všech těch událostech.
- 66 Všichni, kdo to uslyšeli, uvažovali o tom v srdci a ptali se: „Co asi z toho dítěte bude? Vždyť ruka Páně byla s ním!“

1. Poselství v kontextu

Středem tohoto vyprávění je otázka, jaké jméno se má dát dítěti – plodu zaslíbení, které bylo darováno Zachariášovi. Jméno označuje osobu, její jedinečnou a neopakovatelnou hodnotu. Existence člověka záleží na tom, zda a jak ho jmenují druzí: je to vztah, jehož je jméno výrazem. Jen Bůh dává člověku jeho pravé jméno. Každý je sám sebou ve vztahu k němu: jako jím a pro něj stvořený je člověk Bohem oslovován nevyslovitelným jménem lásky, které ho činí tím, čím je, k Božímu obrazu a podobě. Před Bohem má člověk svou pravou tvář. Bůh sestupoval za denního vánku, aby rozprávěl s Adamem (Gn 3,8). Tehdy byl člověk sám sebou, nemusel nic skrývat, ničeho se bát, ani si nasazovat masky, a rostl ve vlastním jménu jako „ty“ pro toho, který ho volá a uvádí v bytí jeho „já“. Ale potom, po pádu do hříchu, se člověk před svým jménem a před svou tváří skryl. Stal se útekem a strachem. Protože uposlechl hadovu lež, ztratil svou identitu a postavil ji na svých hrůzách. Proto se říká v Apokalypse, že vítězi bude dán „bílý kámen, na kterém bude vyryto nové jméno, které nezná nikdo jiný než ten, kdo ho dostane“ (Zj 2,17; srov. 3,12; 19,12; Iz 62,2; 65,15; 56,5). Ten, kdo je zachráněn, znovu dostane hluboké tajemství vlastního já podle zvláštního Božího obrazu.

Kromě vlastního jména každého člověka existuje ještě jméno společné, jakési příjmení celého lidského rodu. To je dvojí, přičemž jedno je falešné: je jím naše synovství pocházející od hada (3,7), které nás činí nebohými syny hněvu (Ef 2,3), zplozenými lživým slovem, kterému jsme popřáli sluchu (srov. Jan 8,43n). A v Janovi nám je představeno naše skutečné příjmení: Jan znamená „Boží dar, milost a láska“. Pravda o mně

a moje lidská přirozenost je Boží láska, která mě ve všem milostivě obdarovává: jsem darem jeho lásky. Prvním darem, který mi Bůh dal, jsem já sám; a tím posledním je on osobně, který se ve své lásce stává mnou víc, než jsem já sám sobě. Toto veliké tajemství mého jména bude plně odhaleno až na konci, při svatbě s Bohem. Tehdy každý z nás dostane jméno, které nikdo nepředpokládal: bude to sám Bůh, který se dává darem a identifikuje se s člověkem v Kristu, a tak se s ním stává jedno tělo.

2. Četba textu

v. 57 *Alžbětě se naplnil čas a přišla její hodina* atd. Narození člověka není nikdy náhoda, i když by se často zdálo, že je, a částečně to lze i tvrdit. Není pravda, že „náhodou jsme se zrodili, a potom budeme, jako bychom nebyli“ (Mdr 2,2a). Člověk nepochází z ničeho a nekráčí do nicoty: není „dech jen pára, kterou vydechují naše nozdry“, není pravda, že jeho život „se rozptýlí jako lehounký vánek“ a že na jeho jméno „se časem zapomene a nikdo si (na něj) už nevzpomene“ (Mdr 2,2b-4). Narození je vždycky „naplnění“ plánu lásky. Právě to chce Lukáš připomenout křesťanovi, který pochází z pohanství a nahlíží na život jako na nadvládu osudu s Damoklovým mečem, který visí nad hlavou do okamžiku, kdy Parky¹ utnou tenké vlákno života zavěšené do věčné nicoty. Hospodin si napsal mé jméno na svou dlaň (Iz 49,16), už „v mateřském životě mě nazval

1 Lat. *Parcae*, byly v římské mytologii obdobou řeckých *Moirai*. Tyto božské bytosti měly v moci lidský osud, proto se také někdy nazývaly *Fatae*, tj. ty, které ovládaly *Fatum*.

jménem“ (Iz 49,1) dřív než všechno ostatní. „Tys přece stvořil mé ledví, utkal jsi mě v lůně mé matky“ (Žl 139,13).

Jsi mi matkou víc než má vlastní matka: ty sám jsi mě utvořil v jejím lůně, tvůj zrak mě viděl od věků a na věky, protože tvé srdce bije pro mě od věků a bude bít pro mě na věky. „Chválím tě, že jsem vznikl tak podivuhodně“ (Žl 139,14). Člověk je zá-
zrak lásky Boha, který mu říká: „Jsi v mých očích vzácný, proto-
že jsi hodný uznání, a já tě miluji!“ (Iz 43,4).

Jen když se díváme na tu skutečnou skálu, z které jsme byli vytesáni, a na jámu, z které jsme byli vykopáni (Iz 51,1), pochopíme svou důstojnost. Jsme „nádhernou korunou v Hospodinově ruce, královskou čelenkou v dlani“ našeho Boha (Iz 62,3). Člověk nedostává své jméno na základě svého vztahu ke smrti, strachu a zlu, které z nich povstává; jeho jménem je to, co mu ukázala Hospodinova ústa. Narození je naplnění jednoho zaslíbení: je to dar. A to nejen neplodným starým rodičům. První dar, který Bůh člověku dává, je jeho já, jeho skutečné jméno. A to proto, aby mu pak mohl darovat sebe sama, když se mu dá v podobě svého jména, až bude všechno ve všem (1 Kor 15,28). Bůh se raduje z člověka „jako se raduje z nevěsty ženich“ (Iz 62,5) a ti dva nakonec utvoří v Ježíši jedno jméno: všichni jsme v něm jedno (Gal 3,28).

v. 58 *Když její sousedé a příbuzní uslyšeli, že jí Pán prokázal velikou milost. Každý život je „velebení“ lásky Pána, který „má soucit se všemi svými tvory“ (Žl 145,9). Jestliže k němu nepřistupujeme takto, stane se nesmazatelným dluhem, nezahladitelnou vinou: vinou z toho, že člověk existuje, kterou může zahladit jen smrt. To už Bůh není dárce, ale exekutor života, a ten se pak stává bezvýchodným vězením. Člověk zlořečí dnu*

svého narození; jsme „obklíčeni jedem a útrapami“ a Boží ruka se proti nám znovu a znovu obrací po celý den (Pláč 3,1nn). Ale kdo v životě „slyší“ „velebení jeho milosrdenství“, může říct: „má radost bude v Hospodinu“ (Žl 104,34), a „radostí budu jásat v Hospodinu“ (Iz 61,10). To je ten pravý důvod, proč se příbuzní a sousedé s Alžbětou „radují“. Každým narozením se rozšiřuje okruh daru a životního tance.

v. 59 *Osmého dne přišli dítě obřezat* atd. Osmého dne bylo dítě „obřezáno“. Obřízka se v Izraeli stala znamením smlouvy. Tento rituál má velmi prastarý náboženský původ.

V křesťanství vymizel, protože byl nahrazen křtem v Pánu. Ten je jednostrannou smlouvou, v které se Bůh z lásky ponoří do vši lidské záhuby a zlořečení, aby byl člověku blízko a vykoupil ho. A člověk se zase křtí, noří se do této Boží lásky v Kristu, která je hlubší a silnější než smrt.

Během obřadu obřízky dává otec svému synu jméno. Jako se žena stává pro dítě matkou tím, že ho porodí, tak se muž pro ně stává otcem tím, že mu dá jméno. Matka představuje vztah nutnosti, který dává život. Otec představuje víc vztah svobody: vstupuje do vztahu s dítětem přijetím jeho přítomnosti a dialogem, ve kterém dítěti říká „ty“ a připojuje jeho jméno, a tak mu umožňuje jeho existenci. Zatímco život na úrovni těla se rodí z matky, tak život na úrovni osoby se rodí slovem, které člověku zprostředkuje skutečnost. A to by měl dělat otec.

v. 60 *Ne, ale bude se jmenovat Jan.* Jak matka, tak otec jsou jen rodiče: zastupují Boha, který je současně otcem i matkou, nutným principem života a pramenem svobody. Proto tento syn nebude mít jméno svého tělesného otce, ale toho, který ho stvořil

mocným slovem zaslíbení. Jméno tohoto syna pochází přímo od Boha, protože každá lidská osoba je jeho dar, milost a láska. Je příznačné, že je to právě matka, která – přestože reprezentuje nutnost života – prosadí toto jméno vyjadřující svobodu. Děti jsou především děti Boží, a to i pro matku. Jinak zůstanou nešťastným přívěškem spoutaným přirozeností, neschopní dát odpověď na své jméno. Děti jsou jako šípy, které se odpoutají od luku a dosáhnou svého cíle (srov. Žl 127,4).

v. 61 *Tak se nikdo z tvého příbuzenstva nejmenuje.* Je pravda, že v příbuzenstvu nikdo jméno Jan nemá. Po Adamovi už nikdo nemá své jméno. Všichni jsme děti hadovi (3,7), synové hněvu (Ef 2,3). Z toho smrtelného jedu budeme uzdraveni tím, že pohlédneme na vyvýšeného hada (Jan 2,14; srov. Nm 21,4-9!). Když budeme kontempletovat Ježíše na kříži, uvidíme pravdu a ustoupí klam, který nás připravil o naše vlastní jméno.

v. 62 *Posunky naznačovali jeho otci* atd. Otec zůstává němý až do okamžiku, kdy synovi bude dáno jeho pravé jméno.

Jestliže se se Zachariášem domlouvají pomocí posunků, znamená to, že je nejen němý, ale také hluchý. „Němý“ je právě proto, že byl „hluchý“ k Božímu slovu, že neuvěřil jeho zaslíbení. Tato hluchota-nevíra je příčinou lidské neschopnosti se vyjadřovat.

v. 63 *On si vyžádal tabulku* atd. I když je Zachariáš němý, může přesto v poslušnosti Božímu slovu napsat na tabulku synovo pravé jméno, které mu sdělil anděl. Zachariáš je obrazem Izraele: i když je pro svou nevíru němý, skrze zaslíbení v Písmu označuje pravé jméno člověka.

Tomu neočekávanému jménu „se všichni podivili“. Jak všichni žasnou, když objeví svou vlastní identitu!

v. 64 *Ihned se mu uvolnila ústa* atd. Nyní se Zachariášova ústa mohou otevřít, jako se otevře nebe při Ježíšově křtu (srov. 3,21). Rozváže se jazyk strnulý nevírou. Nyní může „dobro-řečit“ tomu, který je dárce všeho dobra. Mlčení se proměňuje v zpěv chvály.

v. 65 *Všech jejich sousedů se zmocnila bázeň* atd. Nyní začíná prostupovat lidi bázeň Boží a šíří se po judských horách.

Je to ona bázeň, počátek moudrosti (Žl 111,10), která se člověka zmocní tehdy, když začne poznávat to podstatné. Předtím mu to bylo skryté, protože on se před tím skryl.

v. 66 *v srdci*. Slova se šíří a usazují se v srdcích těch, kdo je slyší (srov. 9,44). Jestliže nebudou hned odstraněna, zapustí kořeny, porostou a přinesou plody (8,12nn).

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
- b. Soustředím se tím, že si představuji scénu při Křtitelově obřízcí.
- c. Prosím o to, co chci: poznat své vlastní jméno.
- d. Body k rozjímání:
 - narození jako naplnění
 - narození jako „velebení“ Božího milosrdenství
 - moje pravé jméno

4. Texty k prohloubení

Iz 43,1-7; 49,16; Zj 2,17.

7. POCHVÁLEN BUĎ HOSPODIN...

Lk 1,67-80

- 67 Janův otec Zachariáš byl naplněn Duchem Svatým
a pronesl tato prorocká slova:
- 68 „Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraele, neboť navštívil
a vykoupil svůj lid!
- 69 Vzbudil nám mocného spasitele z rodu svého služebníka
Davida,
- 70 jak slíbil od pradávna ústy svých svatých proroků;
71 zachránil nás od nepřátel, z rukou všech, kdo nás
nenávidí.
- 72 Slitoval se nad našimi otci, rozpomenul se na svou
svatou smlouvu,
- 73 na přísahu, kterou se zavázal našemu otci Abrahámovi:
že nám dopřeje,
- 74 abychom mu beze strachu a vysvobození z rukou
nepřátel
- 75 zbožně a spravedlivě sloužili po všechny dny svého
života.
- 76 A ty dítě, budeš prorokem Nejvyššího, neboť půjdeš před
Pánem připravit mu cestu,
- 77 dát jeho lidu poznání spásy v odpuštění hříchů

- 78 z milosrdné lásky našeho Boha, s kterou nás navštívil
 ten, který vychází z výsosti,
 79 aby zazářil těm, kdo žijí v temnotě a v stínu smrti,
 a uvedl naše kroky na cestu pokoje.“
 80 Chlapec rostl a jeho duch sílil. Žil na poušti až do dne,
 kdy vystoupil před izraelským (národem).

1. Poselství v kontextu

Benedictus jako Magnificat je mozaika přímých i nepřímých biblických citátů. Tímto hymnem Lukáš vštěpuje nežidovskému čtenáři lekci, kterou mu dal už v chvalozpěvu Magnificat: jak číst dějiny očima víry podle zaslíbení, které bylo dáno Abrahámovi (srov. vv. 55.73).

Je to zpěv dobrořečení za minulost a proroctví do budoucnosti. V první části (vv. 68-75) Zachariáš nedobrořečí za svého syna, ale za toho, jehož bude předchůdcem: děkuje za Mesiáše, který už je darován. V druhé části (vv. 76-79) mluví prorocky o poslání svého syna, který bude předchůdcem toho, jenž vyjde jako slunce. Je to liturgický hymnus, který dobrořečí Bohu za jeho slíbený dar, nyní uskutečněný. Nepřímo ukazuje na vztah mezi Novým a Starým zákonem: dobrořečení svědčí o naplnění a proroctví je formou zaslíbení. To, co se dosud událo – narození jeho syna a početí Ježíše –, je nahlíženo v jejich vzájemném vztahu ve světle celých dějin spásy. Tyto drobné skutečnosti, jichž si nikdo nevšimne, pro toho, kdo je umí číst v Duchu, v sobě skrývají „navštívení“ Bohem, který přivádí k naplnění svůj láskyplný plán.

V liturgii tento zpěv uzavírá ranní chvály. Modlitba o vycházejícím slunci začíná nový den, den bez konce, dnešek „navštívení“ Boha (vv. 68.78), který ve svém „milosrdenství“ (vv. 72.78) nám daruje spásu (vv. 69.71.77) skrze vysvobození z „rukou nepřátel“ (vv. 71.79), odpuštění hříchů (v. 77) a osvícení stínů smrti (v. 79), abychom mu mohli sloužit ve svatosti a spravedlnosti (vv. 74.75) a jít po cestě pokoje (v. 79). Tak Bůh zůstává věrný svému zaslíbení (vv. 70.72.73). Zvláště tu vyniká Boží věrnost jeho příslibu spásy a pozvání čtenáře, aby ji lépe poznal a měl na ní stále víc účast.

2. Četba textu

v. 67 *Janův otec Zachariáš byl naplněn Duchem Svatým* atd. Duch otvírá ústa tomu, který byl pro svou nevíru němý. A jako jeho němost byla znamením nedostatku víry, tak nyní jeho zpěv je znamením víry, která ho uvádí do sboru těch, kterým se dostalo spásy.

Zachariáš „pronesl prorocká slova“. Proroctví není předpovídání budoucnosti, ale říkání Božího slova, vidění skutečnosti tak, jak ji vidí Bůh.

V podstatě je to „připomínka“ slova, které už bylo řečeno, nejprve jako zaslíbení a potom jako naplnění v Ježíši, kterého v nás Duch zpřítomňuje. Ježíš říká: Duch Svatý „vás naučí všemu a připomene vám všechno ostatní, co jsem vám řekl já“ (Jan 14,26); „teď byste to nemohli snést“, protože on je ta síla, která „vás uvede do celé pravdy“ a „oznámi vám, co má přijít“ (Jan 16,12n). Celá úplná pravda je Ježíš, který obsahuje plnou budoucnost člověka. Proroctví je úplné ve „vzpomínání“

(= přinášení k srdci, středu vlastní osoby) na člověka Ježíše, v kterém „přebývá celá plnost božství tělesně“ (Kol 2,9).

Prorocství je tedy pochopení Ježíše ve světle Ducha.

v. 68 *Pochválen buď* atd. První slovo, které v nás Duch probouzí, je dobrořečení a chvála. V Izraeli se dobrořečí Božímu jménu za všechno, protože ono se odhaluje ve všech jménech. A je to Duch, který nám dává tento pohled, schopnost vidět ho jako počátek a přítomnost lásky ve všem. Chvála je něco jiného než prosté děkování, protože jejím předmětem nejsou dary, ale Dárce: dobrořečí tomu, který dává všechno dobré. Rodí se tehdy, když za dary vidíme ruku, tvář a srdce toho, který nám je podává a v nich se nám sám daruje. Raduje se z toho, že Bůh je Bohem, člověk jí vyjadřuje svou spokojenost, že je sám sebou, že má účast na Boží slávě a jeho zalíbení. Radovat se z Boha, což je pro chválu typické, je vrchol stvoření, nejvyšší možný úděl, ke kterému je člověk povolán: tím se připodobňujeme Bohu. Chvála je život světa. V člověku, který chválí, v liturgii všeho stvořeného, září světlo a radost samého Boha, která se šíří jako dar do všeho, a všechno je tak přiváděno do světla a radosti Boží. Svět existuje díky chvále a jí se spojuje se svým pramenem. Opakem chvály – dobrořečení a života všeho stvořeného – je vlastnění, které všechno uzavírá do zlořečení a smrti. Ten, kdo jen vlastní, nejen nevidí tvář a ruku Dárce, ale nevidí ani dar: prostě si ho ukořistí. To je smrtelný Adamův hřích.

Je důležité připomenout, že nejdřív byla chvála – duch obrácený k Bohu – a potom teprve důvody chvály. Ano, bez světla Boží tváře nelze objevit důvody chvály. Jestliže nechávám oči obrácené k zemi, nevidím slunce, i když jsou jím věci ozářeny.

Navíc se vystavuji nebezpečí, že ony věci zaměním za světlo samé a zachytnu se za ně tím, že si z nich učiním předmět vlastnění.

Nechválíme jen tak někoho nebo nějakou neosobní sílu, ale „Boha Izraele“, tedy Boha Jákovova, Boha jednotlivce i celého národa, který vešel do společenství s člověkem tím, že se mu zjevil a propojil se s ním v jedněch společných dějinách. On je náš Bůh a my jsme jeho lid (Žl 95,7). My jsme jeho a patříme mu a já o něm mohu říct něco nemyslitelného a povznášejícího: „Ty jsi můj Pán. Bez tebe nemám štěstí“ (Žl 16,2). On se nestyděl nazývat se mým bratrem (Žd 2,11), když přišel vstříc té neslýchané touze, kterou do mě sám vložil: „Kéž bys byl mým bratrem, odkojeným na prsech mé matky! Kdybych tě potkala venku, políbila bych tě“ (Pís 8,1). Chválíme Boha, který se s námi zavázal v dobrém i zlém údělu.

Prvním a posledním důvodem chvály (srov. v. 68) je, že nás navštívil Bůh, doslova „shlédl dolů“. Od prvního okamžiku po pádu do hříchu Bůh za jemného vánku sestupuje, aby něžně navštívil člověka. Ale ten se odedávna skrývá a zavírá se do svého úzkostného strachu, utíká a stále víc se vzdaluje svému světlu. Bůh přichází jako přítel a host navštívit Abraháma a Sára a slibuje jim, že jim dá budoucnost (Gn 18,1-15; 21,1n). Potom sestoupí a navštíví svůj lid, který je zotročený v Egyptě, a vysvobodí ho (Ex 3,7-8.16). Nato ho navštíví hladem a dá mu chléb (Rt 1,6). Božích návštěv je nespočet a stejně i jeho spěchání na pomoc volajícímu lidu, aby ho za všech okolností zachránil (srov. celý Žl 107).

Praví se tu, že Bůh „shlédl dolů“ – v minulém čase. Jeho činnost ale neskončila; on nás od věků navštěvuje za každé situace a „dnes“ mimořádným způsobem. Navštívil nás v ráji a daroval

nám celé stvoření jako snubní prsten. Navštívil nás na poušti a dal nám svatební korunu, své slovo, které zachraňuje. A definitivně nás navštívil ve svém Synu, v kterém nám dal sebe sama a spojil se s námi v jednom těle.

Dobrořečení tryská z poznání tohoto navštívení, v kterém objevujeme jeho lásku k nám, jež přemáhá všechen strach (srov. Gn 3,1; 1 Jan 4,18). Tak můžeme skutečně pochopit, že „můj miláček patří mně a já jsem jeho“ (Pís 2,16), a konečně plní radosti můžeme říct: „Já patřím svému miláčkovi a on je můj“ (Pís 6,3). Jako nás navštívil jednou, tak nás bude navštěvovat stále (srov. v. 78 v budoucím čase). On stojí stále u dveří a klepe: „Kdo uslyší můj hlas a otevře dveře, k tomu vejdu a budu jíst u něho a on u mě“ (Zj 3,20).

Jeho navštívení znamená, že „vykupuje“: osvobozuje z otročeného člověka, který ztratil svou svobodu. Člověk totiž, Boží obraz a podoba, který se od něho vzdálil, se vzdálil od sebe sama a je otrokem nesčetných pánů smrti: v Božím navštívení byl vrácen sobě samému. Stvořený z Boží lásky, aby byl jeho společníkem, je bez něho ztracen v nepodstatnosti a bez totožnosti, bez své druhé poloviny; ale v jeho přítomnosti se znovu stává tím, kým je.

v. 69 *Vzbudil nám mocného spasitele* atd. V řečtině je na místě přídavného jména „mocný“ slovo „roh“: navštívení, které nás vykupuje pro nás samé, je dílem jeho „rohu spásy“. Roh je symbol moci. Předtím byl ponížěn pod tíží dějin zla. Nyní se pozvedl a žije a vítězí nad svými nepřáteli. Zachariáš tu mluví o Jesseovu výhonku, o synu, který byl slíben Davidovu domu (2 Sam 7). Důvodem chvály je vždycky a jediné Kristus Ježíš: s ním, v něm a skrze něj vystupuje každé dobrořečení k Bohu, jako s ním, v něm a skrze něj nám Bůh dává všechno dobré a sebe sama

k našemu dobru. Jestliže důvodem k chvále je Boží navštívení, které hymnus otvírá a končí, plodem té návštěvy je spása, jejíž popis podle vzorce zaslíbení-naplnění vyplňuje značnou část celého hymnu.

v. 70 *jak slíbil* atd. V Ježíši se naplňuje to, co bylo řečeno „v Mojžíšově Zákoně, v Prorocích i v Žalmech“ (24,44). Všichni, kterým bylo svěřeno Boží slovo, žili v očekávání jeho „dneška“, aby mohli vidět jeho tvář a slyšet jeho hlas (10,23n). Od nejstarších dob o něm mluvili a poukazovali na to, jak Bůh naplní svůj plán lásky. Tehdy jenom proroci, které Bůh inspiroval svým Duchem, mohli o něm mluvit jako o touze: ale nyní my všichni jsme blahoslavení, protože ho vidíme a slyšíme!

v. 71 *zachránil nás od nepřátel* atd. Proroci stále nemluvili o ničem jiném, než o „spáse“. Právě v ní člověk poznává Boha. Ona postihuje především záporné hledisko: „spásu od našich nepřátel“. A našich nepřátel je tolik! Žijeme obklopeni strachem; i vzduch je nám nepřátelský. Ale prvním nepřítelem je zajisté sám Bůh. Podle hadovy lži je závistivým despotou, který nám bere život a nahání hrůzu.

V Ježíši vidíme pravou tvář Boha, který je láska, něžnost, soucit a služba: on se noří do všech úkrytů našeho neštěstí, bere ho na sebe a dává za nás život. Jeho kříž ukazuje odstup, který Bůh vytvořil mezi sebou a modlou. Ten nepřátelský bůh je ona modla, kterou nám podstrčila hadova lež. Z tohoto jeho falešného obrazu se rodí jak ateistická vzpoura ve jménu člověka, tak servilní nábožnost ve jménu Boha. Náboženství, ateismus a nihilismus mají stejný kořen: falešný obraz nepřátelského boha, jehož první z nich potvrzuje, druhý popírá a třetí přehlíží.

Jestliže je Bůh záporný nebo vůbec neexistuje, pak se musím o svou spásu postarat sám. Odtud se rodí sobectví, strach ze smrti a úzkost z života se vším odcizením se a otroctvím na všech rovinách: psychologické, ekonomické, politické a náboženské. Jestliže tím prvním nepřítelem je sám satan, který nasadil Bohu svou masku, pak různá odcizení a otroctví jsou jen dalšími nepřáteli člověka, od kterých nás Pán přišel zachránit. Poslední nepřítel, kterého je třeba porazit, je ten nejobávanější: smrt (1 Kor 15,26). Strach z ní je v ruku nepřítele, který „má vládu nad smrtí“ a který „strachem ze smrti“ drží lidi „po celý život v otroctví“ (Žid 2,14n).

Bez strachu z Boha by nám smrt, naše absolutní omezení, nemohla nahánět hrůzu. Přijali bychom ji jako dotek s Absolutnem, jako opětné spojení s naším pramenem. Ale my ze strachu z Boha jsme se ve všem soustředili na sebe; své omezenosti musíme uniknout, protože ji považujeme za popření celého našeho života. A cítíme se jako živí právě v iluzi, že unikneme smrti – úzkost z života je léčka, kterou nám nastražil strach ze smrti – a tak se člověk snaží všechno vlastnit a pohltit, ale to ho právě strhává do ničivého víru.

v. 72 *slitoval se nad našimi otci* atd. Bůh zachraňuje tím, že „se slitovává“, činně v nás působí svou láskou. Toto milosrdenství se kromě nás vztahuje i na „naše otce“, kterým bylo zaslíbeno. S Ježíšovým příchodem je zachráněna také minulost: s námi zachraňuje naše kořeny, aby celý strom lidského rodu mohl nést ovoce života.

„Slitovávat se“ je cíl vši Boží činnosti, protože „milosrdenství“ je jméno Boha. Proto nemůže nikdy zapomenout, že se člověku zavázal „svou svatou smlouvou“. „Copak může zapomenout žena

na své nemluvně, není jí líto syna vlastního těla? I kdyby ona zapomněla, já přece na tebe nezapomenu!“ (Iz 49,15). „I kdyby mě otec s matkou opustili, Hospodin se mě ujme“ (Žl 27,10).

v. 73 *na přísahu, kterou se zavázal* atd. Smlouva se uzavírá mezi dvěma stranami. Jestliže jedna z nich nedodržuje podmínky, od smlouvy odpadá. Člověk smlouvu s Bohem stále porušoval. Proto je tu smlouva „svatá“, která se zakládá na Bohu – milosrdenství a která se tu nazývá „přísahou“. Přísaha je jednostranný závazek: i když my ve svých závazcích selžeme, Bůh ne. Přisahal sám sobě, že svému slibu bude věrný. Ať spácháme jakékoli zlo, on nikdy neodejme svou přízeň a jeho věrnost nikdy neselže (Žl 89,35nn).

v. 74 *abychom mu beze strachu* atd. Přísahou se zavazuje, že nám umožní, abychom mu sloužili, jak se patří (v. 75). Ale protože nikdo nemůže sloužit dvěma pánům (16,13), je nejprve třeba, abychom byli vyrváni z rukou nepřátel (vv. 71.79). Vysvobození od nepřátel vede ke svobodě od strachu, který je podstatou poddanosti jim. Jen v této svobodě je možné sloužit Bohu. V Písmu se často mluví o bázni Boží jako o počátku moudrosti (Přís 1,7; 9,10; 15,33; Žl 111,10; Sir 1,14). Mít bázeň před Bohem v Bibli znamená řídit své jednání vzhledem k němu s vědomím, kdo on je. Ale on nás miluje velikou láskou. Proto bázeň před ním osvobozuje z každého otroctví a je počátkem moudrého života, pravého Božího kultu.

v. 75 *zbožně a spravedlivě* atd. Tento Boží kult se vyjadřuje „zbožností a spravedlností“ v životě, kterým prozařuje sláva jeho tváře. To je posvěcování jeho jména na této zemi, uskutečňující

se ve svobodném člověku, který „s nezakrytou tváří odráží jako v zrcadle velebnost Páně“, a tak je proměňován „stále víc a víc k zářivé podobě, jakou má on. Působí to duch Páně“ (srov. 2 Kor 3,17n). Zbožný a spravedlivý člověk žije „před tváří“ Boha na rozdíl od Adama, který se od něho vzdálil a ztratil se (Gn 3,11). Tak se vrací ke svému cíli, který je současně jeho počátkem, a je konečně definitivním způsobem sám sebou.

v. 76 *A ty dítě* atd. Když Zachariáš dobrořečil Bohu kvůli Kristu, mluví nyní o svém synu, který dal příležitost k tomuto hymnu. Skutečnost Jana Křtitele jako celého Starého zákona a člověka založeného na Božím zaslíbení je pochopitelná jen na základě Krista. Až teď se Zachariáš obrací na svého syna a vypovídá, jaký je jeho smysl: být „prorokem Nejvyššího“, kráčet před jeho tváří, aby „připravil jeho cesty“, jak už to o něm řekl anděl (srov. 1,14-17). On bude tím posledním a definitivním prorokem, který připraví příchod Pána k soudu (Mal 3,1nn) a jeho spásu (Iz 40,3).

v. 77 *dát jeho lidu poznání spásy* atd. Jan dává pravou „gnózi“: poznání spásy, zakoušení spasitele, která se uskuteční „v odpuštění hříchů“. Jenom zde je možné poznat Pána (srov. Jer 31,31-34). Ano, Boží jméno, poznání, které o něm my máme, je Ježíš, což znamená „Bůh zachraňuje“, protože on „spasí svůj lid od hříchů“ (Mt 1,21).

Hřích je pravda o nás a Jan nás o ní na březích Jordánu uvědomuje. Jiné místo pro poznání Boha neexistuje. Jen v naší skutečné bídě poznáváme jeho skutečné milosrdenství.

Hřích je jako jáma v zemi. Čím je širší a hlubší, tím víc pojme vody. Naše poznání Ježíše je přímo úměrné vědomí našeho

hříchu. Ježíš je láska a dar mimo jakoukoli míru a jako takového ho poznáváme jen tehdy, když nám odpouští.

v. 78 *z milosrdné lásky* atd. V odpuštění poznáváme nitro milosrdného Boha, z kterého jeho slitování tryská; objevujeme svůj zdroj, mateřskou a niternou lásku Boha, který nás nemůže nemilovat láskou věčnou, nezbytnou a nezaslouženou, protože on už je takový.

Hymnus se teď znovu vrací k Ježíši. Na začátku se říkalo, že nás v něm navštívil Bůh (v. 68), a teď, že nás navštíví svým milosrdenstvím. Lukáš je právem nazýván *scriba mansuetudinis Christi*. Středem jeho evangelia je 6,36: Otcovo milosrdenství, které září na Synově tváři.

Ježíš je přirovnáván k „jitřence z výsosti“, což je božský symbol nového světla, které vítězí nad nocí, začátek Božího dne (srov. Iz 60,1; 2 Petr 1,19).

v. 79 *aby zazářil* atd. Toto slunce se ukazuje těm, kdo sedí v temnotách a v stínu smrti (srov. Žl 107,10.14; Iz 9,1), neboli každému člověku uvězněnému nepřitelem, uvrženému do žalářové temnoty, který je kořistí hrůzy ze smrti. Po osvětlení tímto světlem se sami stáváme světlem, jak říká Iz 60,1: „Vstaň, rozsvít se, neboť vzešlo tvé světlo.“ V tomto světle teď můžeme „zaměřit své kroky na cestu pokoje“, která nám dřív byla neznámá. Ten, kdo ji nezná, je „jako rozbouřené moře, které se nemůže uklidnit, jehož vody vyvrhují kal a bláto. Bezbožní nemají pokoj – praví můj Bůh“ (Iz 57,20).

v. 80 *Chlapec roste* atd. Souhrnně se nám tu představuje Křtite-lův život: jako dávní proroci (Sd 13,24n) se utváří a roste v pouš-ti, v místě, kde Bůh vodil a utvářel svůj lid, živil ho svým slovem a chlebem a vodil ho svým světlem.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
- b. Představuji si Zachariáše, který ihned po pojmenování syna je vysvobozen ze své němoty a propuká v zpěv.
- c. Prosím o to, co chci: dar dobrořečit Bohu a poznat jeho navštívení v Ježíši.
- d. Body k rozjímání:
 - křesťanské proroctví
 - chvála
 - Boží navštívení a spása
 - naši nepřátelé
 - hřích, odpuštění a poznání Boha

4. Texty k prohloubení

Žalmy 91 – 100; Jan 14,26-31; 16,7-15.

8. NAPLNIL SE JÍ ČAS

Lk 2,1-7

- 1 V těch dnech vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby se v celé říši provedlo sčítání lidu.
- 2 To bylo první sčítání a konalo se, když byl v Sýrii místodržitelem Kvirinius.
- 3 Šli tedy všichni, aby se dali zapsat, každý do svého města.
- 4 Také Josef se odebral z galilejského města Nazareta vzhůru do Judska do města Davidova, které se jmenuje Betlém, protože byl z rodu a kmene Davidova,
- 5 aby se dal zapsat spolu s Marií, sobě zasnoubenou ženou, která byla v požehnaném stavu.
- 6 Když tam byli, naplnil se jí čas, kdy měla porodit.
- 7 A porodila svého prvorozeného syna, zavinula ho do plének a položila do jeslí, protože v zájezdním útulku nebylo pro ně místo.

1. Poselství v kontextu

„Projevila se dobrota Boha, našeho spasitele, a jeho láska k lidem“ (Tit 3,4). V této scéně jsme zváni, abychom kontemplovali filantropii Boha, který se pro nás ve svém Synu stal tělem. Tato

scéna o Bohu, který se stal maličkým a bezbranným, abychom ho mohli přijmout našima rukama, je už predehrou kříže. Jeho narození prozrazuje „vášnivý“¹ rys; zjevuje jeho vášně pro člověka, jeho maximální sympatii k němu, která ho přivedla k přijetí účasti na jeho životních podmínkách. Úkolem křesťanské víry je přijmout tělo Boha, který se stal solidárním s naší slabostí: „Každý duch, který vyznává, že Ježíš přišel jako Mesiáš v těle, je z Boha“ (1 Jan 4,2). Jeho tělo nám zjevuje onoho Boha, kterého nikdo nikdy neviděl (Jan 1,18). Tato scéna, v níž vrcholí zvěstování, je sestavena jako kontrapunkt mezi lidskou mocí, která se vyvyšuje, roztahuje a stravuje v celosvětovém sčítání lidu, vůbec prvním v dějinách, a na druhé straně mezi bezmocí Boha, který se pokoruje, uskovňuje a celý se koncentruje do maličkého dítěte.

Kdyby Boží Syn přišel s mocí, v lesku své slávy, určitě by nebyl vystaven odmítnutí. Všichni bychom ho přijali, a to i nechtěně. Ale to by nebyl Bůh, jen nějaká modla.

Má se za to, že Bůh, *mysterium tremendum et alliciens*, je „nesmírně veliký“, „mimořádného lesku“ a „hrozného vzhledu“ (Dn 2,31). To jsou ale vlastnosti modly, které jsou stejné ve všech náboženstvích. Bůh je spíš na straně kamínku, který onu modlu srazí (Dn 2,34). Jeho tedy poznáme podle jiného druhu znamení (v. 12): jeho nesmírná velikost bude v jeho maličkosti, jeho ohromující lesk se ukáže v zavinutém děťátku, jeho hrozný vzhled najdeme v chvějícím se tělíčku ležícím v jeslích.

Sv. Ignác předkládá rozlišující kritérium pro víru ve dvou korouhvích: korouhev našeho krále je „chudoba, ponížení a pokora“ (srov. Magnificat). A korouhev „bohatství, marnivosti a pýchy“ patří satanovi. Toto první Lukášovo představení Ježíše, které tolik

1 Italské slovo *passionale* souvisí s vášní, ale také odkazuje na „umučení, pašije“.

zasáhlo sv. Františka, je pro naši víru určující: je vstupní branou do domu, kde bydlí Ježíš a kde ho i my můžeme poznat.

Maličký Bůh se bezesporu vystavuje našemu odmítnutí. Je to zranitelnost lásky, která nemůže nerespektovat naši svobodu. Ale těm, kteří ho přijímají takového, jaký je, dává „moc stát se Božími dětmi“ (Jan 1,12).

2. Četba textu

vv. 1-3 *V těch dnech vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby se v celé říši provedlo sčítání lidu.* Mluví se tu o prvním sčítání, které císař Augustus provedl na celém obývaném území, jež spadalo pod jeho vládu. Uveďme si pár postřehů k této dějinné souvislosti Ježíšova narození.

První. Spása není jen nějaká idea mimo prostor a čas: je to historie s přesnými a časově určenými fakty.

Druhý. Sčítání lidu je úkon, který posvěcuje vojenskou okupaci, protože jí dává definitivní politickou a ekonomickou strukturu: sčítají se poddaní, aby od nich bylo možno vymáhat daně (ekonomická moc) a aby se jich dalo použít jako vojenské síly. Sčítání je završení a sebevyvyšování moci člověka nad člověkem. Toto sčítání je „první“ v celém světě, které naše dějiny znají! Toto sepsání celého lidstva je jakoby písmo, které se staví proti Písmu svatému: zjevuje nám moc člověka.

Třetí. Mesiáš vstupuje a rodí se do těchto zlých dějin, a ne do nějakých hypotetických nebo i skutečnitelných dějin lepších!

Čtvrtý. Vstupuje do těchto dějin moci a zla jako ten, kdo slouží (22,27), jako chudý, který nemá, kam by hlavu složil (9,58; srov. 2 Kor 8,9). Aby mohl vést naše kroky po cestě pokoje, nahradil bohatství chudobou, moc službou, pýchu pokorou. Tak se radikálně staví proti moci zla a vítězí nad ní, když v sobě tvoří prostor Božího království; mění vládnoucí kritéria. Právě skrze toto své narození v chudobě, bezmoci a poníženosti je osvobozujícím Mesiášem a Božím Synem.

Pátý. Bůh se v těchto dějinách zjevuje právě v tom okamžiku, kdy zlo dosahuje svého vrcholu a kdy se zdá, že všechno už je nezvratitelně v lidských rukou. Nejhlubší noc je přede hrou k vzejití jitřenky: blíží se svítání. A právě když Ježíš řekne: „Tohle však je vaše hodina a vláda temnoty“ (22,53), to bude hodi-
na, v které se Bůh dá lidem do rukou a naplní svůj plán spásy. Ten nejméně vhodný a nepravděpodobný okamžik je právě čas příhodný, *kairos* spásy. Tak to bude také při druhém příchodu: až tu bude nejhorší zlo, antikrist, tehdy znovu přijde Syn člověka.

Šestý. „Proč se pohané bouří, proč národy strojí marné plány“ proti Hospodinu a jeho Mesiášovi (Žl 2,1; srov. Sk 4,25n)? Jaký má smysl bouření se a vzpoura dějin proti Bohu, jaký to má vztah k jeho spáse? Dějiny se nevymkly jeho kontrole a všechno, co se děje, slouží tomu, aby se splnilo to, co jeho ruka a jeho vůle předem stanovily (Sk 4,28).

Obrovská mašinerie světového sčítání lidu, ten nesmírný mocenský aparát, který se tu organizuje, neslouží k ničemu jinému, než že naplní jeden detail Božího plánu: v Betlémě se narodí Mesiáš.

Ve slabé chvíli to slíbil jednomu člověku – Davidovi, a nemůže svému slovu nedostát (Mich 5,1; 2 Sam 7)! Jak musí být Boží plán krásný, když se tak pečlivě stará i o takový detail! Jak jsou maličké ty největší lidské události před tím nejmenším detailem jeho plánu! Jistě, Bůh tyto zlé dějiny nechce. Ale když nám dal jednou svobodu, nechce nám bránit v jejím používání. Přesto zůstává Bohem a je svrchovaně svobodný v tom, aby si s velkou fantazií a podivuhodným způsobem použil všeho k tomu, že nám ukáže svou věrnost a lásku (srov. Žl 136).

vv. 4-5 *Také Josef se odebral z galilejského města Nazareta* atd. Josef a Maria jsou poslušní zákonů těchto dějin. Právě v poslušnosti rozmarům císařovy moci se naplňuje rozmar Božího plánu. Za jakých podmínek Bůh takovou poslušnost v plánu spásy vyžaduje? A kdy je nedovolená? To je problém, kterým se církve zabývala od samého začátku. A řešení nachází v Ježíšově svobodném chování: on se nepřidal ani k zélótům, kteří chtěli zničit mocnáře, ani ke kolaborantům; a přesto ti první ho zabijí jako neužitečného mesiáše a ti druzí jako rozvraceče. Ježíš si ve skutečnosti volí solidaritu s bratřími v poslušnosti Otci. Křesťan žije v tomto zlém světě a ve svobodě poslouchá jeho zákony tam, kde neprotiřečí Ježíšovu Duchu. Jen tam, kde protiřečí, rozhoduje se podle kritéria „buď, anebo“ pro mučednictví, protože více je třeba poslouchat Boha než lidi (Sk 4,19). Hranice onoho „buď, anebo“ je samozřejmě dána dějinným svědomím zakládajícím se na víře.

v. 6 *naplnil se jí čas*. Z poslušnosti k nařízení císaře Augusta se Maria a Josef nacházejí tam, kde „se naplnil čas, kdy měla porodit“, na místě, kde se má uskutečnit Pánovo zaslíbení.

v. 7 *A porodila svého prvorozeného syna* atd. Nikoli veliké první všeobecné sčítání lidu, ale tato bezvýznamná událost je středem světa. Kdo by byl tehdy řekl, že dějiny se budou dělit na dobu „před“ a „po“ tomto narození? Stvořitel se dává svým tvorům jakožto synům ve svém Synu, který se stává naším bratrem. Cílem člověka je dojít k Bohu. A protože to bylo nemožné, Bůh si ve své lásce usmyslil, že sám dojde k člověku. V těch prostých slovech „porodila svého syna“, který je Syn samého Boha, o němž se mluví v 1,32, je skryté to největší překvapení, ta nejvíc vzrušující radost Boha i člověka. V jakém vytržení asi musela Maria být, když měla ve svém náručí Boží tělo, když v tom maličkém děťátku viděla, dotýkala se a objímala nekonečného! Toto kontemplování nás přivádí k ztotožnění se s Marií, abychom i my se mohli toho děťátka „dotýkat“. Jsme pozváni k „manuálnímu“ poznání Pána, který je nám vložen do rukou. Poznání skrze dotyk je nejhlubší: je to plné sdílení vůně a chuti. Totéž se děje při snímání Ježíšova těla z kříže a když nám dává své tělo při poslední večeři. Nejvyšší se stal maličkým, Všemohoucí potřebným, Slovo nemluvnětem, Nesmrtelný smrtelným, radost bez konce dítětem, které pláče, i když se mu od nás dostane přijetí a objetí. To je tajemství Boží lásky, která se ničeho nebojí a vydává se jakékoli malosti a ponížení, aby dosáhla toho, kterého miluje.

Tento syn se plným právem nazývá „prvorozený“. Je prvorozený z celého tvorstva (Kol 1,15), „prvorozený z mnoha bratrů“ (Řím 8,29), kteří nyní budou Božími syny po něm, protože on se nestyděl nazývat se jejich bratrem (Žid 2,11).

Už od počátku 2. století je doložená tradice o jeho narození v jeskyni. Začátek připomíná konec jeho cesty mezi námi. Jeho pozemský život je uzavřen do tajemství těchto dvou jeskyní,

od zemské poníženosti k zemské poníženosti. Zde zavinutý do plenek, tam do pohřebního plátna, zde položený do dřeva jeslí, tam sňatý z dřeva kříže.

Lidová tradice s odkazem na Iz 1,3 staví vedle Ježíše osla a vola. Tato zvířata znají svého majitele, na rozdíl od lidí, kteří nedokážou poznat svého Pána. Zde se Ježíš rodí mezi zvířaty, na kříži skončí mezi zločinci.

Maria ho „zavinula“: Bůh potřebuje člověka. Svěřil se do jeho rukou, křehký a bezbranný, zde zavinutý do něžnosti, a na konci do smrti.

a položila ho. Toto slovo se užívá, když lidé podle orientálního zvyku ulehnou ke stolu a jedí. Ježíš tu ale neleží u stolu jako ten, kdo jí, ale je na místě pokrmu, ve žlabu. Andělský chléb, pokrm, který sestoupil z nebe, který dává život, je položen na místo, kde se pasou zvířata. Bůh se dává jako život a pokrm hříšnému člověku. Ano, pro něj tu není jiné místo než žlab v *katalyma*. Toto slovo se objeví v 22,11, když se Ježíš při poslední večeři dá za pokrm svým učedníkům.

Na těchto drobných detailech je patrný „vášnivý“ ráz Ježíšova narození. Bůh, který je láska a přijetí, potřebuje lásku a přijetí. Ale mezi námi nenajde jiné místo, než na místě určeném pro dobytek a ve žlabu. Ano, najde pohostinství právě v našem hříchu a v naší nouzi, z které nás přišel zachránit. A kdo ho přijme tam, ve svém vzdálení se Bohu a ve smutku, v pošetilosti a tvrdosti svého srdce, na samý večer dne, který se stále kloní k západu, toho Ježíš přijme a stane se jeho pokrmem. Tehdy – jako v Emauzích – bude moci zmizet z očí, protože dosáhl svého cíle: je tu se svým učedníkem jako jeho chléb.

Právem se říká, že Lukáš je „malíř“. On skutečně od počátku maluje velmi pečlivě Ježíšovy rysy, „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15), aby učedník odrazil jako v zrcadle Pánovu slávu, a tak mohl být proměňován v jeho obraz (2 Kor 3,18).

Zde nám ukazuje první základní znamení: pokorný, bezvýznamný, potřebný, přijatý na místě, kde se krmí dobytek. Přichází do naší pravdy, protože nás miluje. Vystavuje se odmítnutí. Ale je stále na stejném místě jako bezpodmínečný dar.

3. Od textu k modlitbě

- a. Vstupuji do modlitby jako obvykle.
- b. Soustředím se tím, že se dívám na jeskyni, v které se narodil Ježíš.
- c. Prosím o to, co chci: důvěrné poznání svého Pána, který se pro mě nyní narodil, abych ho mohl víc milovat a následovat s co největší úctou.
- d. Pozoruji osoby, dívám se na to, co dělají, poslouchám, co říkají, a získávám z toho užitek.

Nepřehlédni:

- nařízení císaře Augusta a cesta do Betléma
- naplnil se jí čas
- Maria porodila svého syna
- zavinula ho
- položila ho
- do jeslí
- nebylo pro ně místo

4. Texty k prohloubení

Žl 33; Sk 4,23-28; Dn 2,31-35.

9. DNES SE VÁM NARODIL SPASITEL

Lk 2,8-20

- 8 V té krajině nocovali pod širým nebem pastýři a střídali se na hlídce u svého stáda.
- 9 Najednou u nich stál anděl Páně a sláva Páně se kolem nich rozzářila a padla na ně veliká bázeň.
- 10 Anděl jim řekl: „Nebojte se! Zvěstuji vám velikou radost, radost pro všechny lid:
- 11 V městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel – to je Kristus Pán.
- 12 To bude pro vás znamením: Naleznete děťátko zavinuté do plének a položené v jeslích.“
- 13 A náhle bylo s andělem celé množství nebeských zástupů a takto chválili Boha:
- 14 „Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem, v kterých má (Bůh) zalíbení!“
- 15 Když andělé odešli od nich do nebe, řekli si pastýři mezi sebou: „Pojďme tedy do Betléma podívat se na to, co se tam stalo, jak nám Pán oznámil!“
- 16 Pospíchali (tam) a našli Marii a Josefa i děťátko položené v jeslích.
- 17 Když ho uviděli, vypravovali, co jim bylo o tom dítěti pověděno.

- 18 Všichni, kdo to slyšeli, podivili se tomu, co jim pastýři vyprávěli.
- 19 Maria však to všechno uchovávala v srdci a rozvažovala o tom.
- 20 Pastýři se zas vrátili. Velebili a chválili Boha za všechno, co slyšeli a viděli, jak jim to bylo řečeno.

1. Poselství v kontextu

Středem prvních dvou kapitol je „hmatatelná“ zkušenost Boha, kterou Maria prožívá, když rodí svého syna, zavínaje do plenek a ukládá ho do žlabu pro dobytek. Tato scéna se nám předkládá, abychom opakovaně třikrát po sobě kontemplovali to, co je vyjádřeno stejnými slovy: ta jedinečná dějinná událost, která se stala před dvěma tisíci roky, je nejprve vyprávěna (vv. 6-7), potom ohlášena jako „znamení“ (v. 12), v kterém je možno číst význam celých dějin (vv. 11-12), a konečně je ověřena pastýři (v. 16). Skrze vyprávění, které jako první zpracovala Maria a které Lukáš – pastýř, z něhož se stal hlasatel této zvěsti – předal nám, jsme také my povoláni, abychom s Marií kontemplovali a dotýkali se Slova života. Jako první pastýři stáváme se i my zvěstovateli Slova: „Dnes se vám narodil spasitel, to je Kristus Pán.“ Tatáž zvěst sdělovaná od úst k ústům prostřednictvím pastýřů, z kterých se stali evangelisté, předává i nám naplnění Božího zaslíbení. V poslušnosti víry v tuto zvěst jsme i my přiváděni ke spáse. Ono „dnes“ Spasitelova narození se uskutečňuje všude, kde je zvěstováno a přijímáno s vírou, jako u pastýřů, kteří se vydávají na cestu, aby se na něj šli podívat. Po andělových slovech se otvírá nebe a lidé se mohou účastnit nebeské liturgie, která se

slaví nad tím dítětem. Této nebeské liturgii, vyjevené díky oné zvěsti, která podává její smysl, odpovídá liturgie pozemská, kterou v poslušnosti Slovu slaví chudí lidé, běžící podívat se na chudé děťátko, o kterém věří, „jak jim Pán oznámil“ (v. 15). A když sami zakusili, co jim bylo řečeno (vv. 17-20), zvěstují to pak dál (vv. 17-18). V těchto pastýřích, prvních posluchačích, z kterých se stávají hlasatelé zvěsti, se utváří církev. Ona se rodí ze zvěstování, v ní se odehrává spásonosné „dnes“ a skrze zvěstování ho předává dalším lidem. Je to církev chudých a těch nejposlednějších stejně jako zvěst sama. Silou víry poznává, zvěstuje, oslavuje a chválí Boha, který se zjevil v Ježíšově bezmoci.

2. Četba textu

v. 8 *V té krajině nocovali pod širým nebem pastýři.* Oni hrají v celém úryvku hlavní roli. Tak jako se první učedníci z rybářů stali rybáři lidí, tak můžeme v těchto pastýřích zahlédnout ty, kteří se později stanou pastýři Boží církve. Oni jsou první, kdo uvěřili v Slovo, našli děťátko, vyznávají v něm spasitele a zvěstují ho ostatním. Tito pastýři patří k nejnížší společensko-náboženské vrstvě. A právě proto jsou schopni poznat v tom dítěti Beránka.

v. 9 *Najednou u nich stál anděl Páně* atd. Narození Spasitele musí být zjeveno andělem. Anděl znamená „ten, který oznamuje“. Skrze něj k nám přichází radostná zvěst o Bohu, který nám daroval sebe sama. Je třeba, aby nám to bylo oznámeno, protože narození Boha mezi námi nemůže být odvozeno žádnou rozumovou úvahou ani nemůže být výsledkem lidského úsilí. Tento

Boží dar nemůžeme poznat na základě žádného předpokladu, ale jen z Božího zaslíbení.¹ Náš rozum by nás určitě nezavedl tímto směrem: my bychom hledali nějakého Boha, který je veliký, hrozný, mocný a slavný, bůh našeho strachu (Gn 3,10). Ale zde je Bůh maličký, roztřesený, bezmocný, který se ve žlabu pro dobytek nabízí za pokrm.

Bylo nutné, aby se zjevil a dal nám kritéria, podle kterých ho můžeme poznat. Toto zjevení bylo dáno pastýřům. „Bůh totiž rád mluví s prostými“ (Přís 3,23 Vulgáta): nezjevuje se rozumným a chytrým (10,21), ale „ty, které svět má za neurozené a méněcenné, dokonce i ty, kteří nejsou vůbec nic, vyvolil si Bůh, aby zlomil moc těch, kteří jsou »něco«“ (1 Kor 1,28). On sám, protože jeho láska k nám je bohatá, se stal kvůli nám chudým, abychom my zbohatli z jeho chudoby (2 Kor 8,9). Abychom ho mohli vidět, musíme mu být blízko. V jeho beráncí malosti mohou „velikého Pastýře ovcí“ (Žid 13,20) poznat jen malí pastýři. Cesta, kterou se vydají hledat Beránka, z nich učiní pastýře a anděly, služebníky slova, které zvěstují. Na věřící v Izraeli se Bůh obrací slovem zvěstování (= anděl); pohanům se zjevuje skrze hvězdu, symbol rozumového světla, které je přivádí do Jeruzaléma, kde i jim je dáno Slovo (srov. Mt 2,1-12). Zvěstování je tedy pro jeho poznání rozhodující.

v. 10 *Zvěstuji vám velikou radost, radost pro všechny lid.* Evangelium, ta veliká mesiášská radost, je darováno několika málo lidem a skrze ně všemu lidu. To je plán vtělení, kterému se Ježíš i evangelium podřizují; všeobecné je zprostředkováno skrze

1 V italském textu příbuzná slova *premissa* (= „premise, předpoklad“) – *promessa* (= „zaslíbení“).

jednotlivce, část je svátostí pro celek. Stvoření je vymezené prostorem a časem. Jeho omezenost je překonána hlásáním zvěsti, která rozšiřuje prostor komunity až do nejzazších končin země a otvírá čas do věčnosti.

v. 11 *V městě Davidově se vám dnes narodil Spasitel.* To je střed zvěsti, která ještě dnes své posluchače uvádí do onoho „dnes“. To je Lukášova záhada: jak může „dnešek“ zrodit nějakou minulou událost? Jak se „dnes“ může narodit ten, který je bez začátku a bez konce? Dnešek, o kterém se tu mluví, je ono Boží věčné „dnes“, které nám bylo darováno v Ježíšově životě. A tato zvěst nám ho představuje a víra nás do něj uvádí. Tu událost nám zpřítomňuje Slovo. O onom „dnešku“ se v Lukášově evangeliu mluví sedmkrát. Budme pozorní, abychom se nezatvrdili ve svém srdci, neupadli do neposlušnosti a pospěšme si, dokud trvá ono „dnes“, abychom vešli do odpočinutí (Žid 4,11; srov. Žid 3,7 – 4,11). Jádrem tu není Ježíšovo historické narození, které bylo popsáno předtím, ale tato zvěst/vyprávění o něm. To zaznívá ještě dnes. Kdo ho přijme s vírou, ten pod vedením pastýřů uvidí, že se „dnes“ pro něj narodil Spasitel, jak bylo předtím řečeno.

Lukáš rozpracovává víc zvěst než historický fakt. Ne proto, že by byl bezvýznamný – spásu nám přináší fakt, a ne jejich interpretace –, ale protože důležité je to, že „dnes“ dojdeme k tomu faktu skrze poslušnost víry v onu zvěst.

Kdysi putovala poušť karavana, která mířila k západu. Shůry zazněl nějaký hlas: „Jestliže půjdete na západ, zahynete dnes večer mečem lupičů. Jestliže změníte směr, najdete na východě oázu, kde se koná velká slavnost.“ Ten hlas slyšeli všichni. Většina z nich se usmála: „To jsou absurdní pouštní halucinace!“

Mnozí byli zmatení a váhali mezi touhou a strachem. A jen málo z nich řeklo: „Uvidíme, zda je to pravda.“ Ti první, nevěřící, šli dál na západ a byli krutě pobiti meči lupičů. Druzí – intelektuálové – byli ochromeni pochybováním o tom, zda je rozumné poslechnout hlas z nebe, nebo ne. Nastal večer a oni zemřeli – stali se kořistí pouštních lupičů. A ti poslední hlas poslechli a zúčastnili se slavnosti.

Zvěst je účinná jen pro toho, kdo ji poslechně a změní svůj směr. Ona je průvodcem k ohlášené skutečnosti. Pro toho, kdo jí neuposlechně, má opačný účinek.

Bůh působí vždycky to, co říká jeho slovo: dokonce a především to nemožné, co je v jeho obsahu zvláštní. Ale právě naše poslušnost víry nás uvádí do pohybu, abychom uviděli pravdu, o které slovo mluví. Kdo je neposlušný, může stále říkat: „Vidíš, že to Slovo nemá pravdu?“

Ta zvěst nepojednává o spáse, o nějakých abstraktních idejích o člověku, ale o spasiteli, o určité osobě. Tento spasitel nebude jen Mesiášem, Božím vyslancem, ale přímo Bohem, Pánem. Stalo se tu něco nemožného: „dnes se narodil Bůh!“

v. 12 *To bude pro vás znamením: naleznete děťátko* (srov. Iz 7,14; 9,5). Tato zvěst nám vypráví o Ježíšově narození – které anticipuje jeho smrt a celý jeho život – jako o „znamení“: tělo Nazaretského, jeho konkrétní příběh, je definitivní znamení spásy, kterou Bůh nabídl a nabízí dnes a stále každému člověku, který chápe tuto zvěst a přijímá ji. „Děťátko“ je znamení samého Boha. Abychom pochopili, že je to on, je třeba proti anselmovské definici: „ten, nad kterého nelze myslet nic většího“, postavit definici evangelní: Bůh je ten, nad kterého nelze myslet nic menšího. Ano, „kdo je mezi vámi všemi nejmenší,

ten je největší“ (9,48), Bůh sám. Velikost lásky spočívá v tom, že se činí maličkou, aby udělala prostor pro všechny, a právě její krajní maličkost ukazuje velikost toho, kdo se stal solidární se všemi, počínaje tím posledním. Betlémské děťátko se nikdy nestane velikým, bohatým, moudrým a mocným. Poroste jen ve své maličkosti. Na kříži bude jeho nahota ještě větší.

Nad těmito jeslemi slaví celé nebe nebeskou liturgii. Nadzdvihuje se lem Božího pláště: vidíme jeho slávu, která mu je nyní vzdávána na zemi. Země a nebe se ve víře vzájemně zrcadlí ve společném slavení. Konečně nastal lidem zaslíbený pokoj, pokoj pro všechny lidi, protože Bůh je miluje. Zde je to místo, kde se naplňuje Boží vůle „jako v nebi, tak i na zemi“. Všechn odstup mezi Bohem a lidmi byl zrušen, Boží vysokost se snížila, abychom k němu mohli dosáhnout, jeho velikost se soustředila do děťátka, abychom ho mohli obejmout.

v. 15 *Pojďme tedy do Betléma podívat se.* Na základě zvěsti se pastýři vydají na cestu víry, která je příkladem pro všechny věřící, a ona je přivede k oslavě a chvále Boha za všechno, co slyšeli a viděli, jak jim to bylo pověřeno (v. 20). Je zřejmé, že člověk si nemůže ověřit předmět zvěsti bez poslušnosti. Pastýři se k ní vzájemně povzbuzují: „Pojďme“ a „podívejme se“ na to slovo, které „se tam stalo“, „jak nám Pán oznámil“. Ta zvěst dává do pohybu jejich nohy, aby mohli uvidět skutečnost, kterou jim oznámilo slovo. Nejprve je slyšení, pak chůze a potom vidění. Zvěst se potvrzuje poslušností víry a ta má svůj původ ve zvěstovaném slovu, kterým Pán oznámil spásnou událost. Jistota, kterou slovo s sebou nese, nepochází z rozumového uvažování: pochází z otevřenosti srdce, které působí Pán (Sk 16,14), ze zasažení, které doprovází zvěst (Sk 2,37). Slovo Boží je totiž „plné

života a síly“ (Žid 4,12) a působí, že ho přijímáme „ne jako slovo lidské, ale jako slovo Boží – vždyť jím skutečně je – a ono je ve vás, kteří věříte, účinné“ (1 Sol 2,13).

Této víry můžeme dosáhnout všichni, protože jsme stvořeni k Božímu obrazu a jeho Slovo v nás okamžitě dochází odezvy. Je ale třeba přemoci odpor a otroctví lži, která zpomaluje a svazuje naši schopnost přijmout Slovo, schopnost jít a uvidět to, o čem nás předtím poučilo.

v. 16 *Pospíchali tam.* Pastýři, kteří se bez prodlení vydají na cestu, jsou vzorem víry. Ta nás hbitě vede k objevení toho, co se už stalo. Ta skutečnost, třebaže zjevená skrze zvěst, zůstane bez víry skrytá. Jen víra ji může odhalit.

v. 17 *Když ho uviděli, vypravovali, co jim bylo o tom dítěti pověděno.* Pastýři „vidí“ skutečnost toho, co jim Pán oznámil. A ona je tak důležitá, že se nemohou udržet a jdou o ní povědět dalším. Kdo věří, zakouší, že to, v co věří, je pravda. Jestliže věřím člověku, který mi říká „Oběd je připravený“, a já jdu jíst, vidím – pokud mluví pravdu –, že je pravda, co mi řekl. Pastýři přijali zvěst, uvěřili a viděli; a nyní ji sami zvěstují dál. To, co andělé udělali na nebi, pastýři dále dělají na zemi: stávají se z nich andělé, prostředníci slova, a přivádějí druhé k vidění toho, co Bůh zaslíbil.

Tady už se rýsuje misionářská činnost církve: zvěst vede ke slyšení, slyšení k vidění. A každý, kdo viděl, přináší zvěst dalším, aby skrze slyšení došli k vidění a ještě dál k zvěstování „až na konec země“ (Sk 1,8).

v. 18 *Všichni ... se podivili.* První reakcí na jejich zvěst je podivení. To je první stupínek v srdci, které se otvírá k přijetí něčeho